

„Evangelikus hívőként mit jelent ma nekünk az, hogy a reformáció, a lutheri örökség az életünknek az identitásunkat és gondolkodásmódunkat alakító és formáló része?” <i>A reformáció és értelmünk megújulása</i> ▶ 9. oldal	„Úgy igyekeztünk elkészíteni az e-könyv formátumát, hogy az is elolvashassa, akinek nincs speciális e-olvasója vagy táblagépe, csupán egy hétköznapi számítógépen szeretné megtekinteni a kötetet.” <i>Megjelent a Luther Kiadó első e-könyve</i> ▶ 5. oldal	„... <i>Luther</i> egyházában éppen a reformátor példája és hitvallásainkban is olvasható érvei nyomán alakult ki a sokféle liturgikus rend néhol díszesebb, néhol pedig egyszerűbb formája.” <i>Ami megoszt, és aki összeköt</i> ▶ 13. oldal	Az „ <i>esküszegő</i> ” doktor ▶ 8. oldal <i>Luther útján – bakancsban, hátizsákkal, kerékpáron</i> ▶ 7. oldal „ <i>Kézben és kézből éltem az életem</i> ” ▶ 8–9. oldal <i>Térképből múzeumba</i> ▶ 15. oldal
---	---	--	--

LUKÁCS GÁBI FELVÉTELE

REFORMÁCIÓ ÜNNEPE – RÓM 3,20–27

A rómaiak hiábavaló dicsekedéséről

Valamikor régen – így képzelem – a pusztában vándorló, honát kereső népnek azért volt szüksége Mózes szavára, irányt mutató rendelkezéseire, hogy megvesse lábát azon a földön, amelyet Ábrahámnak s miatta nekik ígért az Isten. S miközben hétköznapi életében, munkájában, közügyeinek intézésében erősen hasonlóvá lett a körülötte élőkhöz, kultusza, vallási előírásai és szokásai nem engedték feloldódni a nála hatalmasabb birodalmakban és kultúrákban.

Mire jó a törvény? Elkülönít, megőríz és megigazít – személyválogatás nélkül. Akik magukra veszik igáját, tudják, kik ők, és miért. A törvény szelektál és minősít: a közös meg egyezés meghalad minden személyességet, de a személyeskedést is. A törvényadó személyes értékei és teljesítménye nem írhatja fölül a közösség önérdekét, tehát a hozzá tartozók individuális teherbíró képességét. A zsidóság háromezer éves története tanúsítja, hogy ez működik: jó a törvény, és jó azok közösségéhez tartozni, akik a törvény karámbjában élnek – Isten dicsőségére.

Pál apostol Rómában élő híveinek azonban azt írja, hogy ez mégsem így van: „*Hiszen a törvényből csak a bűn felismerése adódik.*” Mit jelent ez? Elege lett abból a közösségből, amelyhez éppen a törvény betöltése révén, sőt kizárólag ennek napi aktív megélése által lehet tartozni. A törvény önmagában sem nem jó, sem nem rossz. A törvényhozó közösséget lehet, s ha lehet, kell is minősíteni.

Az apostol Tóra-hű zsidó volt haláláig. Halála pedig mesteréhez méltón – *kádós haSém* – az Örökkévaló nevének megszentelése, mártírium: igazi tanúság és tanítás volt. De nem tör-

vény, nem szabály, még csak nem is példa, sőt lényege szerint: „törvényen-túliség”. Ahogy írja, számára „a törvény nélkül jelent meg Isten igazsága”.

Akárcsak ezeröttszáz évvel később a bányász fiából szerzetessé és tanítóvá lett *Luther Mártonnak* vagy korábban *Augustinusnak* – ők mindnyájan meghasonlottak. Elviselhetetlenné lett számukra az őket megeremtő, felnevelő közösség. Szabad szellemű, bátor férfiak voltak, akik nemcsak gyermekkoruk szociokulturális meghatározottságait hagyták faképnél, de megátalkodottan hittek abban, hogy az ember – nem csak ők, a többiek is – minden megkülönböztetés nélkül eljuthat az igazság ismeretére.

Csak a szabadságra elhívott és teremtettségi rendjét létfeladatként hol büszkén, hol szomorúan, de mindig hordozó ember lehet vendége Isten asztalának. „*Mert nincs különbség: mindenki vétkezett, és híjával van az Isten dicsőségének*” – írja az apostol –, ezért szükségszerű, hogy csak Isten rendezheti emberével közös dolgaikat. Ha akarja, és azzal, akivel akarja, és akkor, amikor neki tetszik.

S mindebben nemcsak kiszámíthatatlan és befolyásolhatatlan, de számonkérést sem tűr az Isten. Lelke és szava terem, és ha kell, újjáteremt. Tönkretesz és megajándékozik, ültet és irt. Ettől szenvedett Jób és Jeremiás, ennek örült Dávid és a babiloni fog-ság evangélista prófétája, második Ézsaiás, és ettől vált lassan tűnődővé *A Prédikátor könyvének* írójától a názáreti Jézusig minden élni és hinni bátor tanúja az Örökkévalónak.

Nincs semmi kétségem: igazságát ma sem akarja másképp megmutatni, mint tette ezt a próféták és apostolok idejében, a kazamatákban élő ősegy-

AZ ÜNNEP IGÉJE

házban vagy a reformáció gyönyörű-séges, embert próbáló küzdelmeiben.

Aki teljes szívével Isten szaván csüng, az belülről tudja: az ő ideje „e mostani idő”. Mert aki van, az mindig „most van”, vagy nem is volt, s nem is lesz soha. Ez a hiábavalóságok alá reszkett ember végső tapasztalata az életről és önmagáról. De aki *van*-ként volt, az az elrejtőzködésében is egy, igaz Isten. Aki, ha neki tetszik, a belé vetett hitet is a hiábavalóság álarca mögé rejt-heti, nemcsak haszontalanná, hanem értelmetlenné is téve Jób küzdelmét azért, hogy legalább őt el ne veszítse.

Jóbnak is, nekünk is csupán a hit marad: még ha mindahányszor Isten nem igaz voltáról győz is meg bennünket a vele való tusakodás és a történelem, csupán a bennünket megigazító szuverén kegyelem juttathat el ahhoz a hithez, amelyet az apostol így mondott: „*Mert ahogyan ő igaz, igazzá teszi azt is, aki Jézusban hisz.*” Másképp fogalmazva: mivel ő igaz, azért igazította meg azt, akit akart, s azért igazíthatja is meg a mindig múlt időben, akit akar. Húsvétkor Jézust is, és azt is, aki immár Mózes nélkül, Jézusért hisz öbenne.

Nem az igazzá létel lehetetlen, és nem is a vidám szív vagy a szabad lélek vált lehetetlenné a Jézusban személyes megváltójára lelt embernek. Hanem a dicsekvés. Lehet sóvárgó lélekkel keresni az Istent. Lehet fölpanaszolni hiányát, Jóbként vagy Jeremiás-ként átkozódva. Lehet kétkedőn kutatni lába és keze nyomát a természetben vagy a történelemben, lehet túl minden szkepsziszen magunkban vagy szeretteink körében imádkozni, és lehet reggeltől estéig és estétől reggelig hálát adni mindenért. De dicsekedni nem lehet – még egy ágostai hitvallású magyarnak sem, kivált, ha lelkesz.

■ DONÁTH LÁSZLÓ

Árnyék vagy utánzat?

■ LÁZÁR ATTILA

„S elfelejtem, hogy minden látható, / tapintható és megcsókolható: / a rejtett igazinak / árnyéka csupán.”

Az utóbbi napokban jutottak eszembe – talán nem véletlenül – *Dsida Jenőnek*, az erdélyi keresztyén költőnek eme kedves, kissé filozofikus hangvételő, ám teológiaiilag is „értékesíthető”, őszinte szavai. Igen, az ember, ha okos, ha bölcs, ha templomjáró is, könnyen felejtí az axiómát, s gyakran megesis, hogy összetéveszti a „rejtett igazit” annak „árnyékával”. E tévedés talán emberi gyarlóságból ered, s így van is rá bűnbocsánat, ám ha a tévedés folyamattá lesz, végső ki-fejletében már kifejezetten ördögi eredményre vezet: a tetszetős utánzat-ra késztet, majd pedig az utánzatot igazinak nyilvánítja.

Mert az árnyék mindig utal az „igazira”, mindig kötődik ahhoz. Lehet, hogy nem elég tetszetős, biztos, hogy változékonys is, viszont elválaszthatatlanul hozzátartozik az igazihoz. Nem így az utánzat, amelynek – noha tetszetős és változatlan a megjelenési formája – egzisztenciális kötődése nincs az eredetihez, az igazihoz, attól elidegenedett módon, önálló „életet él”.

Amikor a 21. század egyházáról, az egyház jövőjéről gondolkodunk – és ilyenkor jó, ha megmaradunk a magunk háza táján –, azt kell megvizsgálnunk, hogy egyházunk, gyülekezetünk árnyék-e, vagy utánzat. Életbevágóan fontos a kérdés megválaszolása! De vajon miért elodázhatatlan az őszinte szembenézés? Azért, mert a tét hatalmas. Gondoljuk csak meg: ha árnyék, akkor az Úr (küriosz) áll mögötte; ellenben ha utánzat, akkor sajnos a titkon bomlasztó, szemfényvesztő diabolosz szervezte be magát a keresztyénnek mondott kép-ződménybe.

De tudunk-e mondani valamit a „rejtett igaziról” kifejezetten az eklézsia vonatkozásában? Igen, tudunk, nem is keveset. A „rejtett igaziz” – Pál megfogalmazásában – a Krisztus-test!

Testvérem! Ha ezt mondod: „nem tudtam róla”, akkor nem mondasz igazat, és hetente meghazudtol téged a saját nyelved, amellyel vallo-d: „Hiszem az egy, szent, egyetemes és apostoli egyházat”

De vajon feltetted-e már valaha a kérdéssort magadnak: mi az, hogy „egy”, mi az, hogy „szent”, mi az, hogy „egyetemes”, és mi az, hogy „apostoli”? És ha ezen túl is lennél már, továbbléptél-e szívedben és elméd-ben? Elmentél-e már egy egészen egzisztenciális határközig: „Vajon amiben

én részt veszek, amihez adom magamat, az valóban az egység irányába mutat? Az valóban a szentséget munkálja? Az valóban az egyetemesség horizontját szélesíti? Az valóban az apostoliság lényegét mélyíti el?”

Ha nem így van, akkor legjobban, ha abbahagyod, és kezdesz valami egé-

Ha nem tud meglenni a Lélek dinamikus jelenléte nélkül, akkor árnyék, és az Úr áll mellette. Ha elég számára a szentimentális atmoszféra, akkor diabolikus utánzat.

szen újat. Ha senki nem ért meg, hát egyedül. Hogy ne légy az utánzat szolgálja s a diabolosz foglya.

Lehetőség van tehát arra, hogy a szervezett egyház és benne az egyes gyülekezetek helyesen tájékozódjanak. Ha egyedül Jézus Krisztusnak, a főpásztor-nak kíván követő „nyája” lenni, akkor árnyék, és akkor ő megy előtte. De ha igénytelenül és meggon-dolatlanul rábízza magát akármennyire képzett béresekre, akkor utánzat, és a diabolosz úzi.

Ha nem tud meglenni a Lélek dinamikus jelenléte nélkül, akkor árnyék, és az Úr áll mellette. Ha elég számára a szentimentális atmoszféra, akkor diabolikus utánzat.

Ha rajongva csüng annak szemé-lyén, szaván, tettén és tervén, akit ajkával „Úr-nak” mond, akkor árnyék, és az Úr körülveszi. De ha kiegettségét tartósítószeres konzervliturgiával ál-cázza, akkor diabolikus utánzat.

Ha rá mer kérdezni: „Urunk, mondd, te hogyan látsz minket? Mit cselekedjünk?” – akkor árnyék, és az Úr eligazítja. Ha csupán klubszerű létre vágyik, hogy a maga érzelmi, kapcsolati, szociális vagy kulturális igényét kielégítse a maga jó közérzetének és a környezet pozitív ítéletének fenntartása érdekében, akkor diabolikus utánzat.

A sort nem folytatom, mert érzem, hogy szavaim erőtlének ahhoz, amit szeretnék megértetni. Inkább kérek tőled valamit, tisztelt Olvasó. Annyi-annyi év után vedd le a Bibliádat a polcra! Porold le, simogasd meg, és nyisd ki! Nem, nem! Ne mondj el egy imát! Inkább imádkozz! Talán életed-ben először. Talán életedben először igazán. És a rejtett igaziz, „a te Atyád, aki titkon néz, megfizet néked nyilván” (Mt 6,18).

A szerző a kelenföldi evangelikus gyülekezet tagja, teológiát végzett nyugdíjas szociális munkás

EVANGÉLIKUS ÉLET. ÉLED. ÉLED?

Oratio œcumenica

[Lelkész:] Imádkozzunk! Úr Jézus Krisztus! Szánd meg földön küzdő egyházadat, és erősítsd hitünket, hogy imádságunk kedves legyen a mennyei Atya előtt!

[Lektor:] Úr Jézus Krisztus! Tisztíts meg és egyesítsd egyházadat, hogy amíg tart a kegyelem ideje, megteljék a föld ismeretteddel, és minden ember eljusson az üdvösségre. Kérünk téged...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Úr Jézus Krisztus, aki nem találtál irgalmat bíráid előtt, és elszenvetted a világ minden bűnének ítéletét, tartsd távol tőlünk az ítélkező lelkiületet, és add, hogy szeretettel fedezzük el embertársaink vétkeit. Kérünk téged...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Úr Jézus Krisztus, taníts, hogy hozzád hasonlóan szeressük rosszakaróinkat és gyűlölőinket is, és soha ne szűnjünk meg imádkozni értük, hogy velünk együtt ők is elnyerjék a bűnbocsánat és az örök élet ajándékát. Kérünk téged...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Úr Jézus Krisztus, aki életet adtad, hogy Istennel és egymással is kiengesztelj minket, oldozd fel az előítéletek foglyait, és csitítsd az ellenségeskedést mindenütt, hogy a féktelen erőszak lángba ne borítsa a földet. Kérünk téged...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Úr Jézus Krisztus, adj reménységet a csüggedőknek, erőt a gyengéknek, vigaszt a gyászolóknak, gyógyulást a betegeknek, és mutasd meg az örök hazába vivő utat minden haldoklónak. Kérünk téged...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lelkész:] Úr Jézus Krisztus! Légy velünk nap mint nap kegyelmeddel, hogy szándékod szerint használjuk fel életünk hátralevő idejét, és minden kísértést legyőzve meglássuk örökkévaló országod dicsőségét, ahol minden térd előtted hajol meg, és minden nyelv téged magasztal, aki az Atyával és a Szentlélekkel Isten, élsz és uralkodol mindörökkön örökké.

[Gyülekezet:] *Amen.*

„Hálaadás. Hálát adunk tenéked, örök, mindenható, felséges Űristen, hogy nemcsak az mi testiinket élteted kenyérrel, hanem lelkiinket is az te szent igéddelel. Kériünk is tégedet, tartsd meg ez te ily hozzánk való kegyelmességedet mindvégig, hogy tégedet az te szent igédnek általa tisztán és igazán megismerhessünk, azmennyre most ez szegény, gyarló testben akarsz megismertetni az te szerelmes szent Fiaddal, és az te vigasztaló Szentlelkeddel; tégedet mindenek felőtte félhessünk, csak tebened bízhassunk, tenéked istenes, igaz, józan és mindenben kedved szerint való életben szolgálhasunk, tőled nagy jó reménységgel itt is várhassunk minden oltalmat, gondviselést és segítséget, végre az feltámadást és az örök életet. Holott tégedet minden megszámlálhatatlan sok jótettidről tisztelhesünk és dicsérhessünk mindörökkön örökké. Úgy legyen, Uramisten, úgy legyen.”

(BORNEMISZA PÉTER: Prédikációskönyv, 1579)

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 22. VASÁRNAP – 1MÓZ 50,15–21

„Vajon Isten vagyok én?”

„Istennél a bocsánat!” – a bíró ezzel a mondattal fejezi be a halálos ítélet kihirdetését. *„Ki bocsáthat meg bűnöket az egy Istenen kívül?”* (Mk 2,7 és Lk 5,21) – jegyzik meg zúgolódva Jézus ellenfelei, amikor hallják, hogy Jézus megbocsátja a gyógyulás reményében elé hozott béna bűneit.

Ezek látszólag Isten szuverenitását védő mondatok. Ha a megbocsátás Isten privilégiuma, akkor bárki joggal kérdezheti: „Vajon Isten vagyok én, hogy megbocsássak?”

József ellen testvérei nem kis bűnt követtek el. Eladták a rabszolga-kereskedőnek, apjuknak pedig azt hazudták, hogy a mezőn vadállat tépte szét. Annál nagyobb volt a meglepetésük, amikor később a fáraó főminiszterében Józsefre kellett ismerniük. Rettegtek József bosszújától, ő azonban megbocsátott nekik, és apjukkal együtt letelepedhettek Egyiptomban.

Azt gondolnánk, hogy ez volt a „happy end” József és testvéreinek történetében. De amikor Jákób egy idő múlva meghal, a testvérek ismét József bosszújától kezdenek rettegni. Félnek, hogy József korábban csak színlelte a megbocsátást, mivel idős édesapjukat nem akarta megszorítani azzal, hogy érdemük szerint megbünteti őket. Attól tartanak, hogy József a bosszút és a megtorlást az apjuk halála utáni időre halasztotta. Ezért nem mernek József szemé elé kerülni, hanem csak üzennek neki, és így kéri újra a bocsánatát.

Aztán mégis fölkeresik, leborulnak előtte, és így szólnak hozzá: *„Szolgáid vagyunk!”* Remélni sem merik, hogy József valaha is testvérüknek tekintí őket. Beérik azzal, ha mint rabszolgáinak meghagyja az életüket.

Ezt látva József elsírja magát, és így szól hozzájuk: *„Ne féljete! Vajon Isten vagyok én?”* Majd hozzáteszi: *„Ti*

rosszat terveztetek ellenem, de Isten terve jóra fordította azt, hogy úgy cselekedjék, ahogyan az ma van, és sok nép életét megtartsa.” Ezzel arra utal, hogy ha testvérei annak idején nem adják őt el a rabszolga-kereskedőnek, akkor sosem kerül Egyiptomba, sosem fejtí meg a fáraó álmát a hét bő és a hét szűk esztendőről, és Egyiptom az éhínség idején nem rendelkezett volna sok nép életének megmentéséhez elegendő gabonával.

„Vajon Isten vagyok én?” – József szájából ez a kérdés nem a megbocsátani nem tudás indokaként hangzik. Nem így kiált fel: „Vajon Isten vagyok én, hogy megbocsássak nektek?” József az ellenkezőjét gondolja: „Vajon Isten vagyok én, hogy a bírátok legyek?” „Vajon Isten vagyok én, hogy bosszút álljak rajtatok, hogy megtoroljam az ellenem elkövetett vétkeket?” Nem, József nem a bíró szavával fordul testvéreihez, nem azt mondja, hogy: „Számotokra Istennél a bocsánat!”

József szívből megbocsát. Azért fadkad könnyekre, mert fájlalja, hogy testvérei ezt nem tudják elhinni. Fáj neki, hogy nem tudják felismerni: ő igaz ember, aki nem azért mondja, hogy megbocsát, mert ki akarja várni a bosszúra alkalmas időt, hanem mert valóban szereti őket, és bármilyen súlyos bűn, amit ellene elkövettek, nem tud nem megbocsátani.

A 16. századi reformáció központi kérdése a megigazulás volt. Erre gondolva fontoljuk meg, hogy a szív Isten előtti igazságáról a száj így tanúskodik: „Vajon Isten vagyok én, hogy bárkinek is bírája legyek?” „Vajon Isten vagyok én, hogy ellenségesmen bosszút álljak, ellenem elkövetett tettét megtoroljam?”

Ezzel szemben az Isten előtti igazságnak híján levő, tisztátalan szívű ember így beszél: „Vajon Isten vagyok

én, hogy megbocsássak?” Az ellene vétkezőnek pedig ezt mondja: „Istennél keresd a bocsánatot, ne nálam!” Vagy ha Jézus evangéliumának tekintélye nem engedi, hogy ezt nyíltan ki mondja, akkor így szól: „Megbocsátani tudok, de felejtetni nem!” Magában pedig hozzáteszi: „Az első adandó alkalommal megfizetek neked azért, amit velem tettél.” És így is cselekszik.

József nem a maga erőfeszítéséből lett igaz emberré, hanem Isten tette azzá. Így vall erről: *„Ti rosszat terveztetek ellenem, de Isten terve jóra fordította azt.”* A rabszolga-kereskedő által Egyiptomba hurcolt Józsefet azonban Isten nem azonnal tette rangban a fáraó után következő főemberré, hanem előbb rengeteg szenvedésen vezette keresztül.

József először rabszolga volt Potifár házában, ahol bár ellenállt csélcsap úrnője csábításának, „jutalomból” ura mégis börtönbe vetette. Több mint két évet kellett raboskodnia. József ekkor tanult meg igazán bízni Istensben. Pedig minden azt sugallta, hogy Isten elhagyta őt. Isten azonban éppen így vezette el Józsefet a minden tapasztalásnak ellene mondó hitre. Más szóval: igaz emberré tette. Amikor aztán a kilátástalan mélységből egyik napról a másikra szédítő magasságba emelte, József nem szédült meg, és nem kezdett „Istent” játszani: nem akart testvérei bírójává lenni, és nem akart elégtételt venni rajtuk, noha megtehethte volna.

Az ifjúkorában testvérei haragját és gyűlöletét göggyével kiváltó József a hatalom magas polcára jutva már alázatos ember: hatalmával még az ellene súlyos bűnt elkövetett testvéreinek is csak használni akar, ártani nem.

Istennél a bocsánat! – igaz kijelen-

A VASÁRNAP IGÉJE

tés ez, de csak első fele az igazságnak. Mert Istennél nemcsak bocsánat, de száanalom is van a bűnös iránt. A vasárnap evangéliumában ura megszánja a kifizethetetlen adósságba esett szolgáját, és minden tartozását elengedi. A gonosz szolga azonban nem indul száanalomra a neki összehasonlíthatatlanul kisebb összeggel tartozó társa iránt.

Jézus a példázattal arra figyelmeztet, hogy az Istentől ajándékba kapott bocsánat bennünket is megbocsátásra kell, hogy ösztönözzön. De ha nem tudunk száanalomra indulni az ellenünk vétkező iránt, akkor nem érezzük ezt az ösztönzést, és nem tudunk megbocsátani sem. A száanalom viszont nincs hatalmunkban. De ha Isten a hittel viselt kereszt és szenvedések által végzi bennünk megigazító munkáját, annak első jelét éppen az ellenünk vétkezők fogják tapasztalni. Mert ahogy Jézus reflexszerű válasza az ellene elkövetett bűnökre a bűnös iránti száanalom volt, úgy az Isten által igazzá tett ember reflexe is a száanalom és nyomában a megbocsátás lesz.

■ VÉGHELYI ANTAL

Imádkozzunk! Urunk, köszönjük, hogy te mindig kész vagy megbocsátani bűneinket, ha igazán bánjuk azokat, és kérünk téged. Megvalljuk, mi nem mindig tudunk hasonlóan megbocsátani az ellenünk vétkezőknek. Kériünk, mégse vond meg tőlünk irgalmadat, hanem teremts bennünk a tiédhez hasonló, irgalmas szívét, hogy harag és bosszúvágy helyett száanalomra induljunk az ellenünk vétkezők iránt, és örömmel tudjunk nekik megbocsátani. Add, hogy így lehessünk valóban gyermekeid a Jézus Krisztus által. Amen.

RÉGI-ÚJ LITURGIKUS SÁROK

közvetlenül a Szentírás felolvasása után hangsúlyozzuk: Jézusra akarunk figyelni! Ő az Ige – és ő az igazság! Ő van közöttünk, általa szenteli meg Isten az ő gyülekezetét.

Csak ezután jöhetnek emberi gondolatok, értelmezések, magyarázatok. A lelkész szinte saját magát inti: igazat kell mondanom, csakis az igazat; az igét kell hirdetnem, csakis az igét; Jézust kell megmutatnom a hívek segítségének, csakis Jézust!

János apostol Szentlélektől kapott bölcsességgel jutott el arra a teológiai megvilágosodásra, hogy Jézus földre jövetelével új teremtes kezdődött el a földön. Ahogy kezdetben Isten Igéje alkotta meg az egész világot a semmiből, most ugyanígy érkezett hozzánk az Ige, hogy ami megromlott Isten és ember, ember és ember között, az helyreálljon.

Amikor tehát ezt a mondatot halljuk, ne arra gondoljunk, hogy végre hallhatjuk bölcs lelkészünk szavait, hanem az ígéhirdetés gondolatai által figyeljünk fel Jézusra: az Igére, az Igazságra!

■ VETŐ ISTVÁN,
a Cinkotai Evangelikus Egyházközség lelkésze

Megszólított, hogy legyenek tanítványa...

November 13-án nyílt nap az Evangélikus Hittudományi Egyetemen

Mint minden felsőoktatási intézmény, az Evangélikus Hittudományi Egyetem (EHE) életében is különösen fontos esemény a nyílt nap. Minden érkező örömet jelent ezen a napon az intézmény számára.

Az utóbbi években mindig szép számmal érkeztek középiskolás fiatalok hozzánk azzal a szándékkal, hogy betekinthesse az evangélikus teológiai képzés mindennapjaiba. Esetleg el is gondolkodjanak arról, hogy merre menjenek tovább az érettségi után. Ebben az évben november 13-án reggel 8 órától kerül sor erre a rendezvényre az EHE épületében.

Többféle indítéka is lehet a pályát kereső fiatalok életében annak, hogy elindulnak majd ezen a napon az egyetem épülete felé. Vannak, akik hosszú évek óta tudják már, milyen hivatást választanak maguknak, és szinte évente visszatérő program számukra ez a látogatás. Sok áldás van ebben az érlelődésben.

De érkeznek jó néhányan úgy is a nyílt napra, hogy inkább csak kíváncsiak, érdeklődők. Körülnéznek. Kutatnak és keresnek. Ezt sem szabad lebecsülni, mert azt mutatja, hogy a jövő nemzedékét is komolyan érdekli, hogyan lehet valakiből lelkész, hittanár, hitoktató, kántor vagy éppen katekéta-lelkipásztori munkatárs. Lehet ez olyan közeledés is, amely mögött a kérdés ennyi: vajon lehet-e „a lelkész pályára történő teljes elkötelezés vállalása nélkül” is teológiát tanulni? Mert valahogy mégiscsak izgalmas az Istenről, Isten és az emberi élet kapcsolatáról szóló tudomány.

Általában onnan érkeznek a legtöbben, ahol egy lelkész vagy hitoktató valóban őszintén beszélget a fiatalokkal arról, milyen szerepe és küldetése van a teológia tudományos művelésének az egyház életében; ahol előkerül az ifjúsági órákon vagy a hittanórákon az a felelősség is, hogy az egyháznak nagy szüksége van képzett munkaerőre a jövőben. Onnan jönnek, ahol példaként áll előttük a lelkész élete. Ez önmagában elindíthat valakit olyan gondolatok irányába, hogy „hátha nekem is ilyen hivatást kellene választanom...” Nincsen ennél hitelesebb kampány a lelkész pályája mellett!

Indítóerejük van az egyházunk által szervezett kisebb-nagyobb nyári táboroknak, találkozóknak is. Az evangélikus középiskolák is egyre inkább sugározzák az oda járó fiatalok életébe az érdeklődést a teológiai tanulmányokkal kapcsolatban. Az utánpótlás nagy százalékát az itt tanító tanárok és lelkészek jó munkájának köszönhetjük.

Néha döntő lehet egy kérdés az iskolalelkészhez: „Te hol tanultál? Mire nyílik lehetőség ott? Hogyan lesz valakiből ma lelkész?” Nagyon jó érzés minden évben megtapasztalni, hogy sokan őszinte érdeklődéssel és figyelemmel fordulnak a lelkészképzés, a teológia tanulásának műhelye felé.

Most különösen is gondolunk azokra a gyülekezeti tagokra, akik nyitott szemmel járnak az utánpótlást illetően: ha a lelkész hivatásra alkalmasnak látszó fiatalal találkoznak a környezetükben, akkor biztatják és bátorítják: ne

féljen ezt a küzdelmes hivatást választani.

Az a jó, ha a megszólítást megelőzi és kíséri az imádság. Nagy bátorító erő a hitéleti képzésre induló fiatal hallgató életében, ha maga mögött tudhat olyan embereket, akik imádságban hordozzák és figyelemmel kísérik az életét. A lelkészképzés felé indulni és benne hűséggel meg is maradni testi és lelki egészségben akkor lehet, ha a teológián tanuló fiatalnak élő kapcsolata van egy gyülekezeti közösséggel, különösen a küldő gyülekezettel és lelkésszel.

A német evangélikus templomok mostanában úgy is készülnek a 2017-es nagy reformációi jubileumra, hogy sok helyen látható egy plakát a templomkapukon: „Nyitva van az Ön számára!”

Ma különösen nagy szükségünk van arra, hogy nyitott és befogadó egyházként, „templomként” lásson minket a környezetünk. Az üresedő padok csak így telhetnek meg új érkezőkkel. Az egyháziidegenség csak így változhat át egyházbarátsággá. A hiányzó, de létfontosságú megújulás ezen az úton érkezik el a megfáradt gyülekezetekhez. Jó, ha egy-egy épületünk, templomunk ma már hétköznap is „üzemel”, és be lehet térni egy kis levegővételre, imádságra, pár perc lelket erősítő csendre. Sokan keresnek ilyen helyeket napjainkban!

Tudományos kutatások egyértelműen jelzik, hogy hazánkban minden harmadik embernek szüksége van valamilyen lelki segítségre, akár csak a kommunikáció szintjén. Ha az egyház a lelket gyógyító fogadótér akar lenni a jövő-

ben, akkor ezért ma kell áldozni és befektetni. Ehhez pedig szükség lesz jól képzett lelkészekre, egyházi munkásokra, akik alapos tanulmányokkal és elmélyült közösségi élettel készülnek fel a minőségi és hiteles munkára az egyházban.

Igazából azzal lehetne hirdetni a lelkész pályát, hogy az valóban olyan hivatás, amely személyes elhívásra épül, és nagyon széles kibontakozási lehetőséget kínál annak, aki ezt választja. Igehirdetés, lelkigondozás, tanítás vagy missziói gyülekezetépítés bőven kínál majd munkát a „vállalkozóknak”.

A felsőoktatás mai helyzetében nagyon sok kérdéssel kell szembenéznünk és megküzdünk Magyarországon. A gazdasági szempontokon azonban a jövő igényének kell uralkodnia, még a teológiai képzés összefüggésében is! Túl kell látnunk a nehézségek szövevényén. Távolra érdemes figyelni. Sok mindentől nem tudjuk, hogyan alakulhat majd a jövőben, de az stabilan állhat előttünk, hogy akit megérintett a meghívás az egyházi hivatásra, annak érdemes megtenni azokat a lépéseket, amelyek során majd kirajzolódik előtte, hogy merre induljon, és hová adja be felvételi kérelmét a következő tanévre. Akik majd hozzánk küldik, azokra már most biztattással és örömmel gondolunk. Így nyitjuk ki a kapukat november 13-án a megszokottnál szélesebbre, és várjuk szeretettel azokat, akik szeretnék átlépni az ide nyílt napon az Evangélikus Hittudományi Egyetem küszöbét.

■ SZABÓ LAJOS,
az EHE rektora

Száz éve épült Páhiban az iskola-templom

A SZERZŐ FELVÉTELE

Száz évvel ezelőtt Páhi községben különleges, kicsiny templom épült: a hétköznapokban sokáig szolgált a lelki hajlék a település iskolájaként.

A több évtizede a református gyülekezettel közösen használt templom kicsinek bizonyult október 27-én a szentelés századik évfordulóját ünneplő közösségnek, így a gyülekezet nagyobb része a templomkertben felállított sátorból hallgatta *Gáncs Péter* püspök igehirdetését, valamint az istentiszteletet követő köszöntéseket.

A Csengőd–Páhi–Kassai Társult Evangélikus Egyházközség lelkésze, *Nagy Veronika* kezdte a köszöntések sorát, emlékezve a gyülekezet-

ben korábban szolgáló elődeire, majd átadta a szót az egyházkerület felügyelőjének, *Radosné Lengyel Annának*, akit *id. Cserháti Sándor* professor, majd *Sárkány Tiborné* követte.

A köszöntők sorából nem maradhatott ki a gyülekezettel hagyományosan jó kapcsolatot ápoló *Pénzes Péter* református lelkipásztor és *Podmaniczki Imre* katolikus plébános sem. A templom különleges múltjára utalva a gyülekezeti teremben szép kiállítást rendeztek, amelyben a korabeli falusi iskola eszközeivel, dokumentumaival és a gyülekezet múltjával ismerkedhet a látogató.

■ KISS TAMÁS

Örömeink

Beszélgetés Adorjáni Dezső Zoltánnal, a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház püspökével

– Több szóránnyhelyen is megfordult Püspök úr az elmúlt hónapban. Kiket látogatott meg?

– Októberben valóban több szóránnyban jártam. Ünnepségre zajlott 6-án többek között Temesbökényben, ahol a templom felépítésének százötven éves jubileumát ünnepeltük meg, és felszenteltük a gyülekezeti házat. Ezután 27-én Kézdivásárhelyen adtunk hálát a hatvanöt éves, megújított evangélikus templomért.

– Mi volt a benyomása, van értelme a szóránnylét küzdelmeinek, vagy kár erőt, energiát, anyagiakat fektetni a szóránnyokba, mert halálra vannak ítélve?

– Ez az út megerősítette bennem, hogy Isten sokszor ott ad növekedést, ahol az ember talán nem is várja, vagy ahol emberileg ezt teljesen lehetetlennek tartottuk.

Gondoljunk csak bele: az elmúlt időszakban, főként a hetvenes, nyolcvanas években volt egy olyan hibás elképzelés, illetve egyházpolitika – természetesen állami sugallatra –, hogy fölösleges foglalkozni az olyan helyekkel, mint Temesbökény, Simonyfalva, Szapárliget, Kézdivásárhely, Csíkszereda, Nagysémlak – és sorolhatnánk tovább –, hiszen ezek halálra vannak ítélve, a közösség vegetál, sorvad. Nincs tehát semmi esély arra, hogy ezeken a helyeken jövőt építsünk.

És lám: mindennek cáfolatául Temesbökénynek mára nemcsak a temploma, parókiaja újult meg, hanem gyülekezeti házat építettek, illetve újítottak fel a helyi evangélikusok. Az istentiszteleten zsúfolásig megtelt a templom, és egész napos ünnepi műsor volt – bizonyíték ez arra, hogy él, virágzik, nem apadt el ez a szóránny.

Kontrasztként ugyanakkor ott van egy szomszéd – valamikor német – falu, Kissemlak. A németek egyszerűen kivándoroltak, az otthon maradtak pedig feladtak mindent. Feladták a templomot, az istentiszteletet, feladták a községet. Így lassan az enyészete lett a parókia, a templomból elhordtak minden használható, mozgatható dolgot. Ma már csak a csonka, szürke templomtorny – mintegy mutatóujjként az ég felé – jelzi, hogy itt valamikor egy ezerlelkű, élő, virágzó közösség volt.

Számomra Isten ezekkel azt mutatja meg nagyon megsegényítő módon, hogy ahol az ember leír valamit, ott ő felír. És ahol az ember felír, nem biztos, hogy Isten is felír. Az embernek több hittel kell hagyatkoznia Isten kegyelmére – nem azt kell mérlegelnünk, hogy tegyünk-e valamit egyáltalán. Tenni kell, mert a növekedést Isten adja!

– Ezt a „leíró”, lemondó hozzáállást

Kézdivásárhely esetében is meg tapasztalhattuk, hiszen a templom és a szóránnygyülekezet évtizedekig el volt hanyagolva. Változott-e a helyzet, és ha igen, miben?

– Az elmúlt évtizedekben valóban úgy érződött, hogy a kézdivásárhelyi evangélikus szóránnyközösség egyszerűen felszámolja önmagát, megszűnik. A templom léte is majdhogynem értelmetlenné vált, még azon is gondolkodtak, hogy el kell adni. És mára itt van egy megújuló templom. De ennél is fontosabb, hogy az élő kövek temploma kezdett el épülni! Igény van a rendszeres szolgálatra, vágnak az emberek az istentiszteletek és a lelki élet után.

– A kézdivásárhelyi evangélikus templom kapcsán szokta említeni Püspök úr, hogy ennek a története jelképesen az erdélyi magyar sorsot is magába sűríti. Hogyan értsük ezt?

– Jelképes már a templomépítés története is. Amikor 1944 júniusában elkezdtek az építkezést, akkor Kézdivásárhely – a második bécsi döntés értelmében – Magyarországhoz tartozott. Az ünnepélyes alapkölettel közben – *Járosi Andor* főesperes végezte ezt a szolgálatot – légiriadót rendeltek el. Mintegy előjátéka volt ez a közeledő megrázó eseményeknek. Amikor a templom már szinte teljesen kész volt, 1944 őszén bevo-

nultak a szovjet csapatok, és az építkezést abba kellett hagyni. A magyar közigazgatás megszűnt, légüres térbe került a város.

1945-től viszont újra Romániához tartozik Kézdivásárhely, így a gyülekezet tagja lett a romániai evangélikus egyháznak. A templomépítés – a körülmények miatt lassan, de – folytatódott *Argay György* püspök támogatásával, *Kovács László* lelkész és *Bothár Vilmos* felügyelő áldozatos munkájával. A felszentelés időpontjában – 1947. november 2-án – pedig karnyújtásnyira volt a rendszer megváltozása, a kommunista hatalomátvétel... Nem is beszélve a hatalmas gazdasági átalakulásról, amely akkor zajlott. Valóban jelképesen mutatja tehát ez a történet az erdélyi magyarság sorsát.

Vigasztaló viszont, és optimizmusra ad okot, hogy míg a hatvanas, hetvenes években szinte lehetetlen volt Kézdivásárhely gondozása – ezt államilag is minden eszközzel megakadályozták –, most azt tapasztaljuk, hogy bár nagyon kicsi, ötven-hatvan fős a gyülekezet, de létezik, és igényli a szolgálatot.

Tanulságos az is, hogy évtizedekig úgy tűnt, szinte fölöslegesen épült fel a templom, most viszont három felekezet is használja. Tudniillik az unitáriusoknak nincs lelki

ÉGTÁJOLÓ

hajlékuk a városban, ugyanakkor egy körzet református gyülekezete is rendszeresen tart istentiszteleti alkalmakat az evangélikus templomban. Nem volt tehát hiábavaló a felépítése, mert ahol Istent dicsőítő lelkék vannak, ahol Isten gyülekezete megjelenik, az ígét hirdetik és kiszolgáltatják a szentségeket, ott anyaszentegyház van.

■ VAGYASNÉ BOLDIZSÁR BEÁTA

Adorjáni Dezső Zoltán püspök Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház

Munkára fogták a napot

A gazdaságos és környezettudatos működés jegyében a Kaposszekcsői Evangélikus Diakóniai Otthon vezetőse úgy határozott – a Magyarországi Evangélikus Egyház diakóniai intézményei közül elsőként –, hogy épületenergetikai beruházásba kezd pályázati forrásból, valamint az országos egyház segítségével és jelen-tős anyagi támogatásával.

A sikeres pályázást követően (KE-OP-4-9-0/11-2011-0168) kerülhetett sor a közel ötvenmillió forint összköltségű beruházásra, melynek keretében napelemekkel, napkollektorokkal és korszerű, úgynevezett kondenzációs kazánokkal szerelték fel az intézményt. A jövőben – a téli hónapokat leszámítva – a használati meleg vizet és a szükséges elektromos áram jelentős hányadát az intézmény napenergia felhasználásával állítja elő a maga számára, és a gázfogyasztás is harminc százalékkal csökken.

A beruházás sikeres befejezését követően az intézmény lakói, dolgozói, valamint a helyi gyülekezet tagjai és a meghívott vendégek október

19-én ünnepi istentisztelet keretében adtak hálát a teremtés Urának az elkészült munkáért. Az ünnepi liturgiát Gregersen-Labossa György, a diakóniai bizottság elnöke állította össze, az igehirdetés szolgálatát pedig Fabiny Tamás végezte. Az Északi Egyházkerület püspöke az energia (görög: en ergaia, azaz „munkában”) szó gyökerére utalva kifejtette: Isten, aki megteremtette ezt a világot, munkálkodik értünk és bennünk – ez a mi igazi erőforrásunk.

Az istentiszteletet követően ünnepi köszöntőt mondott Kákay István országos irodaigazgató, Radosné Lengyel Anna, a Déli Egyházkerület felügyelője, Eszes Ferenc kivitelező, a Termika Kft. ügyvezetője, Bányai János, az AE Centrum Kft. ügyvezetője, Csapó Gyuláné polgármester, Wolf János, az intézmény igazgatótanácsának elnöke, valamint az intézmény lelkesze, e sorok írója. Mindezek után pedig Fricker Andrea intézményvezető invitálására terített asztalok mellett, immár kötetlenebb formában folytatódott az együttlét.

■ SZABÓ SZILÁRD

Családfesztivál ökumenikus sajtóklubbal

ZSOLCZAI BALÁZS FELVÉTELE

A sajtóklub résztvevői (balról jobbra): Vitális Judit, Rátkai Balázs, Zalka Katalin, Bagdán Zsuzsa és Bugnyár Zoltán

Együtt a szeretetben mottóval rendeztek családfesztivált október 22-én, hétfőn Budapesten, a Radnóti Miklós Művelődési Központban. A nyolc anyaföldi és újlipótvárosi katolikus, református és evangélikus egyházközség szervezésében zajlott alkalmon előadásokkal, koncertekkel – például Levente Péter és Döbrentey Ildikó műsorával –, kiállításokkal, játszóházzal várták a mintegy ezer résztvevőt.

A délelőtti püspöki kerekasztal-beszélgetésen Gáncs Péter elnök-püspök, a Déli Evangélikus Egyházkerület lelkesí vezetője képviselte egyházunkat, míg a délutáni sajtóklub egyik vendége Vitális Judit volt. A beszélgetőtársak – hetilapunk ifjúsági oldalának szerkesztője mellett Bagdán Zsuzsa, a Reformátusok Lapjának szerkesztője, Rátkai Balázs, az Új Ember katolikus hetilap főszerkesztője és Zalka Katalin, a Képmás családmagazin főmunkatársa – Bugnyár Zoltán újságíró, kommunikációs szakember moderálásával arról folytattak eszmecsere-t, miben áll a média felelőssége a családi élet értékeinek közvetítésében.

A központ hatalmas aulájában kialakított szellemi-lelki piactéren az Angyalföldi Evangélikus Egyházközség és a Luther Kiadó egy-egy standdal volt jelen.

■ VJ

HIRDETÉS

Meghívó hálaadó istentiszteletre

„Oldd le sarudat a lábadról, mert szent az a hely, ahol állsz.” (Józs 5,15)

Isten iránti hálával és örömmel tudatjuk, hogy a Vadosfai Evangélikus Egyházközség jelenlegi temploma felszentelésének 100. évfordulóján ünnepi hálaadó istentiszteletet tartunk, amely november 10-én 10 órakor kezdődik a vadosfai evangélikus templomban.

Az igehirdetés szolgálatát egyházkerületünk püspöke, Szemerei János végzi. Az istentisztelet után rövid hangverseny lesz, amelyen dr. Wagner Szilárd lelkes orgonál, majd megnyitjuk állandó gyülekezettörténeti kiállításunkat. Ünnepi alkalmunkra és az azt követő fogadásra szeretettel hívjuk és várjuk.

A részvételi szándékot a vadosfa@lutheran.hu e-mail címen vagy a 20/824-6887-es telefonszámon kérjük jelezni november 2-ig.

Szeretettel kérjük, hívogassanak másokat is, akik szívesen együtt ünnepelnének velünk!

Elérni az emberek szívét

Interjú Enno Haaksszal, a Gusztáv Adolf Segélyszolgálat főtitkárával

► A lipcsei székhelyű Gusztáv Adolf Segélyszervezet (Gustav-Adolf-Werk) főtitkára, Enno Haaks október 14. és 21. között Magyarországon és Kárpátalján járt. Ez idő alatt felkereste a segélyszervezet által támogatott beruházások helyszíneit is. A lelkes, mielőtt jelenlegi posztjára került, nyolc éven keresztül Chilében szolgált. A győrójbaráti templom megtekintését követő baráti vacsorán válaszolt kérdéseinkre, és nagy lelkesedéssel mesélt munkájáról.

– Főtitkár úr, milyen céllal érkezett Magyarországra?

– Nagyon egyszerű. Ahhoz, hogy jól végezzem a munkámat, ismernem kell a partnereinket. Ennek leghatékonyabb módja, ha személyes kapcsolatba kerülünk, beszélgetünk, és ők mondják el, amit fontosnak tartanak. Jó, ha tudom, hogy amit teszek, kiért teszem, ha fel tudom idézni az arcát, a történetét. Hogy azt tudjam mondani: a szívemen hordom ezeket az embereket.

Némi gondot okoz, hogy szervezetünk központjában én vagyok az egyetlen, aki megpróbál figyelni a – harmincmencöt országban működő – negyven partneregyház mindegyikére. Igyekszem mindannyiukat megismerni. Így Németországban is jobban be tudom mutatni, milyen munkát végez a szervezetünk.

Nagyon jól ismerem a latin-amerikai régiót, de a többi területet illetően kevésbé vagyok tájékozott – ezért is vagyok most itt. Megpróbálom Magyarország helyzetét minél jobban feltérképezni, a Kárpát-medence kontextusát is beleértve. Remélhetőleg sikerül... (Mosolyog.)

– Miként választják ki, hogy mely projekteket fogják támogatni egy adott évben?

– A partneregyházakat levélben tájékoztatjuk, hogy a következő évben mennyi pénzt tudunk a rendelkezésükre bocsátani. Ez Magyarország esetében körülbelül harmincezer euró. Ennek a felhasználásáról azonban a partneregyház dönt, hiszen a vezetők helyben sokkal jobban tudják, mint mi Lipcsében, hol van szükség a támogatásra. A püspökök tudják leginkább, hogy az egyházkerületükön belül hol kell a segítség. Az egyházvezetés ezt közli ve-

lünk, mi pedig azt mondjuk: „Rendben van.” És nagyon örülünk, ha sikerül a támogatásunkkal megvalósítani, amit helyben elterveztek – például a győrójbaráti templom felújítását. Ez a templom a település ékesége. A hithez hozzátartozik a szépség, az esztétika. Ha a hitünk szép, a helynek is szépnek kell lennie, ahol gyakoroljuk.

A SZERZŐ FELVÉTELE

– A gazdasági válság megviselte az embereket Magyarországon és Németországban is. Mi a tapasztalata: elvesztették emiatt az adakozókedvüket is?

– Nem, továbbra is támogatnak minket. A vizsgálatok szerint azonban egyre kevesebben vannak az adományozók; az összeg viszont növekedett. A támogatóink emellett az idősebb generációkból kerülnek ki, így sajnos előbb-utóbb el fognak fogyni. Az a kérdés, miként sikerül meggyőznünk új embereket, hogy folytassák ezt a hagyományt. Ez a nagy kihívás, amellyel szembesü-

lünk. Nem feltétlenül az, hogy kevesebb a pénz.

– Hogyan lehet adakozásra motíválni a fiatalokat?

– Kérem a következő kérdést! (Nevet.)

– Azért vannak ötleteik vagy projektjeik ennek érdekében, igaz?

– Persze. Az a helyzet, hogy a mi segélyszervezetünk nem igazán „szexi” – hogy egy németes kifejezéssel éljek –, azaz kevésbé vonzó. Ki ad szívesen pénzt egy száz kilométer átmérőjű területen szolgáló szórványlelkésznek az autójára? Ezt a németországi emberek nem értik. Történeteket kell mesélnünk nekik. Ki adakozik szívesen egy vidéki magyar gyülekezetnek, ha nem tudja, milyen emberek élnek ott, és milyen a helyzetük? Ezért kel-lenek az izgalmas történetek, amelyek felkeltik az adakozás vágyát.

(Tűzbe jön.) Fontos, hogy elérjük az emberek szívét! Hogy észrevegyék, a falak mögött élet van! Így sokkal könnyebben meg lehet őket győzni arról, hogy adjanak. Például a spanyolországi Malagában egy gyülekezetnek leégtek az épületei – a templom, illetve lakások –, de az újjáépítést nem tudták volna megoldani. Az önkormányzat határidőt adott a munkálatok elvégzésére, de a közö-ségnek nem voltak meg a szükséges anyagi eszközei. Az egyik épületben azonban nyolcvan afrikai menekültet szállásoltak el. Ha nem sikerült volna befejezni a felújítást, a menekülttábor is be kellett volna zárni.

Ismernem kell az ilyen történeket, hogy elérjem az emberek szívét. Ez az igazi kihívás. De a partneregyházakat is meg kell győznünk arról, hogy elmesélik nekünk a jó történe-teiket. Ne egyszerűen csak azt mondják: „Itt ez a templom! Adjatok rá pénzt!” Németországban ez senkit nem érdekel.

– Számunkra is fontos, hogy tudjuk, ez hogyan is működik.

– Igen. Mert nekünk, a segélyszervezet munkásainak érzéseket kell ébresztenünk az emberekben. Ha ez sikerül, akkor kapunk támogatást. Lényegében ez a reményünk.

■ ADÁMI MÁRIA

HIRDETÉS

Az EBBE őszi sorozata: A zsidó ünnepek keresztyén jelentősége

Az Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület (EBBE) őszi előadás-sorozatának címe: A zsidó ünnepek keresztyén jelentősége. A következő alkalom november 8-án, csütörtökön 17 órakor kezdődik az országos iroda utcáról nyíló termében (1085 Budapest, Üllői u. 24.). Krisztus a páskavasorában címmel tart előadást Avi Snyder, a Zsidók Jézusért (Jews for Jesus) európai és magyarországi vezetője.

AVI SNYDER a Zsidók Jézusért európai és magyarországi igazgatója; 1978 óta aktív tagja a szervezetnek. Teológiai tanulmányait az Egyesült Államokban végezte missziológiai szakon. Küldetésének tekint a zsidó származásúak elvezetését az evangéliumhoz, evangélizációja azonban a keresztyényekhez is szól. Feleségével, Ruth-tal három gyermeket neveltek fel. Hét évig szolgáltak Ukrajnában és Oroszországban, majd Németországban is éltek. 2011 óta élnek Magyarországon. Avi Snyder előadást tartott az Evangélikus Hittudományi Egyetem és a Károli Gáspár Református Egyetem teológushallgatóinak is, közülük sokakat megszólított Pál apostolra emlékeztető, karizmatikus egyéniségével.

HIRDETÉS

V. Katalin-napi evangélikus bál

November 24-én 19 órai kezdettel ismét megrendezzük a hagyományos Katalin-napi evangélikus bált. A rendezvényt, mint eddig minden évben, idén is játékonysági célt szolgál.

A bál igazodik a Reformáció és nők tematikus év programjaihoz, így középpontjába idén a családon belüli erőszak miatt ott-hontalanná vált kisgyermekes anyák ellátását végző gödöllői és nyíregyházi anyaóvó intézmények kerülnek.

Az estet Hólvényi György, az Emberi Erőforrások Minisztériumának egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolato-kért felelős államtitkára nyitja meg. A műsorban Fehér Anna Jászai-díjas színművész, Szvorák Katalin Liszt- és alternatív Kosuth-díjas énekművész és Rudolf Péter Jászai-díjas színművész működik közre.

Helyszín: a Budapest I. kerületi önkormányzat díszterme (1014 Budapest, Kapisztrán tér 1.). Időpont: november 24., szombat, 19-től éjjel 2 óráig.

Jegyek 6000 Ft-ért a Huszár Gál könyvesboltban kaphatók (1052 Budapest, Deák Ferenc tér 4.).

Ha az esten nem kíván vagy nem tud részt venni, oly módon is kifejezheti segítő szándékát, ha támogatói jegyeket vásárol, így segítve az anyaóvó intézmények munkáját. Az 1000 Ft-os támogatói jegyek szintén a Huszár Gál könyvesboltban kaphatók. A támogatói jegyekből befolyt összeg közvetlenül az anyaóvó intézmények szolgálatát segíti.

Belépés a digitális könyvpiacra

Megjelent a Luther Kiadó első e-könyve

► A könyvkiadás új területén debütál a Luther Kiadó. Idén októberben elkészült a magyar evangélikus könyvkiadás első elektronikus könyve (rövidítve *e-könyv*, idegen szóval *e-book*). Egyházunk kiadójának számítógépeken, laptopokon, táblagépeken és okostelefonokon olvasható első e-könyve dr. Cserhádi Sándor professor emeritus összegyűjtött tanulmányait, írásait, igehirdetési előkészítőit tartalmazza, és Cserhádi professzor legújabb könyvének, *Az Újszövetség teológiájának* CD-mellékleteként kerül forgalomba. Az e-könyv anyaga eredetileg 2010-ben készült egy különleges alkalomból. A mostani megjelentetésnek külön története van; erről – valamint az e-könyvek publikálásával kapcsolatos jövőbeli tervekről – beszélgettünk a kiadó vezető szerkesztőjével, Petri Gáborral.

– *Hogyan született meg az ötlet, hogy egy két évvel ezelőtt összeállított kötetet elektronikus formában jelentessenek meg?*

– Cserhádi Sándor professzor 2010-ben ünnepelte nyolcvanadik születésnapját. Kollégái a hittudományi egyetemen egy gyűjteményes kötettel szerették volna meglepni, amely tudományos kutatói pályafutásának legjelentősebb írásait tartalmazza. A könyv különlegességét az adta, hogy egyetlen példányban készült a kerek jubileum alkalmából. Az akkori tervek között szerepelt, hogy az értékes tanulmányokat az egyetem a kiadó által megjelenteti, s a szélesebb olvasóközönség számára a kereskedelmi forgalomban is elérhetővé teszi, ez azonban sajnálatos módon anyagi okok miatt nem valósulhatott meg.

Arra a lehetőségre, hogy valamilyen elektronikus formában meg lehetne-e jelentetni az időközben jelentősen kibővült, átszerkesztett tanulmánykötetet, meglepő módon maga a szerző, Cserhádi Sándor kérdezett rá. Ez adta az alapötletet, és ekkor kezdtünk el gondolkodni azon is, hogy a kiadó profiljában milyen kiadványok esetén lenne értelme e-könyvek megjelentetésének. Mivel akkor már tervbe volt véve *Az Újszövetség teológiájának* kiadása, ezért úgy döntöttünk, hogy a *Lélek által gazdag élet* című ünnepi kötetet a – Cserhádi-életmű betetőzésének is tekintett – biblikus teológiai összefoglaló CD-mellékleteként fogjuk kiadni.

– *Mint kiderült, díjmentesen.*

– Így van, a digitális publikáció költségeit a kiadó állja, nincsenek benne *Az Újszövetség teológiájának* vételárban. Az első e-könyvünk ugyanis kísérleti jellegű kiadvány. Azon túl, hogy a könyvben rendkívül értékes, figyelemre méltó biblikus teológiai, exegetikai, szociális tanulmányok, előadások, bibliatanulmányok, igei meditációk találhatók, amelyek mindeképpen érdemesek arra, hogy a bibliaolvasó és a teológia iránt érdeklődő egyháztagok elmélyedjenek bennük, elsősorban arra vagyunk kíváncsiak, hogy ebben a speciális formában lesz-e olvasóközönsége a könyvnek, és milyen fogadtatásban részesül az egyházban egy digitális publikáció. Természetesen elsősorban a fiatalabb generáció érdeklődésére számunk, amelynek tagjai otthonosabban mozognak a számítástechnikai eszközök és szoftverek világában. Mindenképpen szeretnénk visszajelzéseket kapni arról, olvasnának-e szívesen más jellegű kiadványokat is digitális formában, például e-olvasón, táblagépen vagy egyszerű asztali számítógépen.

– *Azok, akik nem láttak még e-könyvet, hogyan képzeljenek el egy digitális kiadványt? Hogyan, milyen formában jelenik meg a szöveg, és milyen eszközökre vagy szoftverekre van szükség a megjelenítéséhez?*

– Úgy igyekeztünk elkészíteni az e-könyv formátumát, hogy az is olvashassa, akinek nincs speciális e-olvasója vagy táblagépe, csupán egy hétköznapi számítógépen szeretné megtekinteni a kötetet. Ez azt jelenti, hogy a könyv az egyik legszokványosabb megjelenítő formátumban, *pdf-ben* is megtekinthető és olvasható, amelynek nagy előnye, hogy az eredeti elrendezés és tördelés szerint mutatja a szöveget, úgy, ahogyan a nyomdában készülne el.

nak. Sok függ a most publikált kísérleti e-könyv fogadtatásától. Azonban van néhány olyan kritérium, amely alapján meghatározható, hogy egyáltalán milyen típusú kiadványok esetén lenne ésszerű az elektronikus formában történő közzététel. Ilyen szempont például a gyakori használat vagy a gyors kereshetőség. A bibliaolvasó *Útmutató* talán a leggyakrabban használt evangélikus kiadvány, amelyet naponta lapoznak fel a napi, heti igék és az igehirdetési alapigék kikeresésére. Ha valakinél éppen nincs kéznél a nyomtatott kis könyv, de elektronikus formában beszerezte a kiadványt, mindössze néhány kattintással „fellapozhatja” az *Útmutatót* akár a laptopján, akár az okostelefonján.

Hasonló szempontok érvényesülhetnek például az igehirdetési előkészítők gyűjteményes kiadásai kapcsán is. A prédikációra való készülés során a lelkészek, teológushallgatók egy ilyen e-könyvben egy szempillantás alatt ki tudják listázni az adott alapigéről korábban írt előkészítőket, ezáltal drasztikusan lerövidíthető a keresésre, kutatásra szánt idő. Felmerült az az ötlet is, hogy az énekeskönyv anyaga is legyen elérhető e-könyv formátumban, amelynél szintén fontos a gyors kereshetőség, bár a templomokban éneklő hívek a digitális eszközökkel szemben nyilvánvalóan a nyomtatott énekeskönyvet részesítik előnyben.

– *Én közvetlenül a megjelenés után vettem meg Az Újszövetség teológiáját, de nem volt benne CD-melléklet. Azonban szeretnék magam is belépni a 21. század digitális könyvpiacának olvasói közé – hogyan juthatok hozzá a CD-hez?*

– A könyv és a CD megjelenését technikai okok miatt sajnos nem sikerült pontosan összehangolni, ezért *Az Újszövetség teológiája* néhány nappal hamarabb jelent meg, mint a *Lélek által gazdag élet* című e-könyv. Mivel körülbelül harminc könyvet vettek meg az első napokban CD nélkül, ezért fontos szolgálati közleménnyel adós a kiadó: a kötethez ingyenes CD-melléklet jár, ezért kérjük az említett legelső vásárlókat, hogy a könyvvel és a nyugtával fáradjanak be a kiadó Üllői úti könyvesboltjába, hogy munkatársaink pótlólag odaad-

hassák a CD-ket. Akinek ez gondot okoz, levélben vagy e-mailben is jelezheti, hogy számára jár a pótlás; a kiadó nekik postai úton küldi el a CD-lemezt.

■ KÖHÁTI DÓRA

Költő, kezében a Bibliával

130 éve hunyt el Arany János

Az 1882. október 22-én, hatvanöt éves korában elhunyt *Arany János* vagyontalan nemesi családból származó szülei mélyen hívők voltak, így a költő is vallásos nevelést kapott. „Mint hajdan Achillest a Stix folyóban Thetis, úgy fürösztötte őt is naponként kegyes édesanyja abban a vízben, mely a Szentírásban csörgedez s mely a lelket sérthetetlené teszi” – írta a költő hitéletével és annak családi vonatkozásaival behatóan foglalkozó *Biró Sándor* a 19. század végén.

A *Toldival* 1846-ban befutott Arany azon költők közé tartozik, akik a vallásos érzetet különösen fontosnak tartották megjeleníteni poézisükben. Számos versében, balladájában adja tanúbizonyságát hitén alapuló világnézetének. A 19. század költői közül egyiknek a költészetében sem található annyi vallásos vonás, mint Aranyéban.

Életének minden fázisában, örömeiben-bánatában egyaránt ott található a vallásos érzés mint irányító tényező. Már gyermekkorában azt tanululta az öreg családi Bibliából, hogy Isten az övéit – akik benne bíznak – nem hagyja el soha. Ezért aztán az Isten „intézkedéseiben” megnyugvó ember szemével nézte a világot is.

Nagy erőpróbákon ment keresztül életében, melyek mélyen bevésődtek lelkébe. Családi tragédiák egész sorát kellett átvészelnie: édesapja megvakult, rá pár hétre kolerás édesanyját temette el, aztán később *Juliska* nevű lányát. Az elveszített szabadságharc is súlyos törést okozott életpályáján. A nemzeti katasztrófa láttán súlyos lelki válságba került, elveszítette barátját, *Petőfit*, nemzetőri, minisztériumi tevékenysége miatt pedig kenyér nélkül maradt jó időre.

A csapások sorozatából „drága kincssel”, erős hitével tudott kimászni. Türt és remélt, mint ahogyan buzdításul-intésül fiának papírra vetette:

*Mert szegénynek drága kincs a hit,
Tünni és remélni megtanít:
S néki, míg a sír rá nem lehell,
Mindig tünni és remélni kell!...
(Fiannak – részlet)*

Hívó emberként a „balsorst” nem a felsőbb hatalom büntetéseként, hanem az Örökkévaló nevelő eszközének tekintette. Az aggodalomból kitörve Krisztus példájára a gondviselésről („nem vetnek, nem aratnak, sem csűrbe nem takarnak; és a ti mennyei Atyátok eltartja azokat” – Mt 6,26) 1853-ban így emlékezett meg:

*„Ki ruházta fel a mezők liliomát?
Ki visel hű gondot az égi madárra?
Útlan bujdosónak ki vezérli nyomát?
Kit nevez atyjának az atyátlan árva?
Él még a jó Isten! ő engem is szeret:
Megadja, ha kérem, a mai kenyeret.”
(Az első lopás – részlet)*

Arany vallotta, hogy a vallás az emberi szív mélyén rejlik. Szerinte a legtisztább és legmagasztosabb érzelem ez, mely az embert a felsőbb lényhez

fűzi, akinek kezébe van letéve életünk sorsa, és akitől függ a boldogságunk is. E csodálatos szellem előtt még a költő is elejti „hítvány koszorúját”:

*Az ember... a költő (mily bitang ez a név!)
Hitvány koszorúját, reszketvén, elejti
És, mintha lábait szentegyházba tenné,
Imádvá borul le, mert az Istent sejtí. –
(Dante – részlet)*

A költő szerint, ha az élet igazságtalanságokkal teli is, a hit megvéd.

Az élet dolgairól szeretett és tudott is gondolkodni: nagy költeményeiben elsősorban világunkról, a történelem folyásáról. Korában is egyre gonoszabb, erőszakosabb, gyűlöletesebb lett az emberiség, a költő a „világot elpusztítani akaró démon” is kezdte felismerni. Jó példák lehetnek erre az 1850-ben írt, *Gondolatok a béke-kongresszus felől* című, nagy történetbölcséleti versének vagy az 1877 körül keletkezett, *Civilizáció* című költeményének markáns sorai.

*Óh, a világ története
Szomorú egy tanulmány!
Mint buborék tűnik fel ott
Nép, nép után kimulván;
Jaj annak, mely már tündökölt!
Annak közelg halála,
Elsimul a víz tükre és
Új hab tolul reája. (...)*

*Midőn a renyhe társaság
Büzhödt állóvizében
Új bűnök milliárdjai
Vannak keletkezésben;
Midőn a munka és vagyon
Egymástól messzi esnek,
És a tökélyre vitt csalást
Mondhatni rendszeresnek (...)
(Gondolatok a béke-kongresszus felől – részlet)*

*Ezelőtt a háborúban
Nem követte semmi elvet,
Az erősebb a gyengétől
Amit elvehetett, elvett.*

*Most nem úgy van. A világot
Értekezlet igazgatja:
S az erősebb ha mi csinyt tesz,
Összeül és – helybehagyja.
(Civilizáció)*

Arany János százharminc esztendő után is segít gondolkodni. Líráját rendkívüli finomság és érzékenység hatja át. Jeles irodalomtörténészünk, *Keresztury Dezső* (1904–1996) azt írta egykor, hogy Arany költészete egész és egységes világ. „Ez a világ azonban egy hosszú, szemlélődésben és vágyakozásban, meghasonlásokban és gondos munkában eltöltött élet alkotása... Arany János hatalmas műve, ez a páratlanul nagyarányú magyar költői világ töretlen fénnel sugárizk felénk... Rajtunk áll, hogy méltók maradjunk hozzá.”

Emeljük le a polcról, poroljuk le s olvassuk újra alkotásait!

■ – KERECSENYI –

Karácsony – novellaíró-pályázat

Az *Evangelikus Élet* szerkesztősége novellaíró-pályázatot hirdet *Karácsony* címmel. A pályaművek tematikailag szabadon kapcsolódhatnak Jézus születéséhez. Egy pályázó legfeljebb három írást küldhet be, amelyek terjedelme egyenként maximum 4500 karakter lehet szóközzökkel együtt.

A beküldési határidő: november 26., éjfél. A pályázat nyitott, nem jelígés.

A beküldési cím: evelet@lutheran.hu.

Az első három helyezettet tíz-, hét- és ötezer forintos könyvvásárlási utalvánnyal jutalmazzuk, amely a Luther Kiadó könyvesboltjában vásárolható le. A beérkezett pályaművekből az *Evangelikus Élet* december 23-ai lapszámában válogatást közlünk.

Deutsche Anlage

Redakteur:
HOLGER MANKE

Müntzers letzte Schlacht

Vor 25 Jahren beendete Werner Tübke sein Monumentalgemälde im Panorama-Museum in Bad Frankenhausen

► Er sticht heraus. In schwarz gekleidet, die Fahne gesenkt, weiß Thomas Müntzer, dass der Kampf verloren ist. Aus dem Held ist ein müder, ein gebrochener Mann geworden. Schlachtberg heißt der Ort heute, in Erinnerung an dieses Gemetzel vom 15. Mai 1525 im thüringischen Frankenhausen, einer der größten Schlachten des Deutschen Bauernkrieges, die mit einer gnadenlosen Niederlage der Aufständischen endete und dem Theologen und Bauernführer seinen Kopf kosten sollte. 450 Jahre später machte sich der Leipziger Maler Werner Tübke daran, die Geschehnisse der damaligen Zeit auf Leinwand zu bannen.

Mit einer Fläche von 1722 Quadratmetern zählt das Monumentalgemälde „Frühbürgerliche Revolution in Deutschland“ heute zu den größten Tafelbildern der Welt. 3000 Figuren sind darauf abgebildet, die größten messen über drei Meter. Am 16. Oktober vor 25 Jahren schloss Tübke die mehr als zehnjährige Arbeit mit seiner Signatur offiziell ab.

Hoch über der heutigen Kurstadt Bad Frankenhausen, auf dem Schlachtberg, thront heute das Panorama-Museum. Es wurde eigens für das Monumentalbild errichtet. Unter den Einheimischen wird es aufgrund seiner Architektur auch „Elefantenklo“ genannt.

1976 hatte der damals bereits international bekannte Leipziger Maler, Grafiker und Akademieprofessor Werner Tübke den Auftrag erhalten, für das Frankenhäuser Panorama-Gebäude ein in den Dimensionen nahezu einmaliges Bildwerk zu schaffen, das den Epochenumbruch in der Zeit des Bauernkrieges zum Inhalt haben sollte.

Als Tübke den Vertrag mit dem Ministerium für Kultur der DDR unterzeichnete, waren die ersten Bauarbeiten auf dem Schlachtberg bereits abgeschlossen. Am 8. Mai 1974 wurde der Grundstein für den Rundbau, dem späteren Saal für das Panorama-Gemälde, gelegt.

Bereits im folgenden Jahr waren der Rundbau und der darunter liegende vorgezogene Eingangstrakt bautechnisch fertiggestellt.

Entgegen den Intentionen der Auftraggeber, dem Kultusministerium der DDR, schuf Tübke das Abbild

einer ganzen Epoche, der Renaissance, das in der Literatur häufig mit „teatrum mundi“ (Welttheater) umschrieben wird.

Er beschränkte sich dabei keineswegs auf eine zeitlich oder räumlich genau bestimmbare Momentaufnahme, geschweige denn die getreue Wiedergabe realer historischer Ereignisse, noch auf die schwerpunktmäßige Betonung einzelner Aspekte.

Neben den durchaus auch auftretenden historischen Figuren wie Müntzer und Luther hat der Maler eine Vielzahl allegorischer Anspielungen auf Ereignisse – auch anderer Epochen –, vor allem aber auf ur-eigene menschliche Ängste, auf Aberglauben, apokalyptische Vorstellungen und biblische Themen in seiner gewaltigen suggestiven Bildersprache visualisiert.

Daneben nahm er zahlreiche Anleihen bei zeitgenössischen Gemälden und Holzschnitten. Außerdem hat er sich selbst an einigen Stellen verewigt und damit den Entstehungsprozess seines Werkes dokumentiert.

Das Zentrum der Darstellung – den Ausschnitt, der bei den meisten Abbildungen des Gemäldes wiedergegeben wird – bildet das Panorama der Schlacht von Frankenhausen selbst, mit Thomas Müntzer im Mittelpunkt. Während rings um Müntzer noch die Kämpfe toben, hält dieser die Flagge der Bundschuh-Bewegung bereits gesenkt – er weiß, dass seine Sache verloren ist.

Der Theologe Thomas Müntzer (1489–1525) war in Thüringen die

wichtigste Identifikationsfigur im Deutschen Bauernkrieg. Müntzer war als Priester zunächst ein engagierter Anhänger und Bewunderer Martin Luthers.

Allerdings richtete sich sein Widerstand nicht nur gegen die vom Papsttum beherrschte geistliche Obrigkeit, sondern auch gegen die ständisch geprägte weltliche Ordnung. Vom Reformator wandelte er sich alsbald zum Revolutionär, der für die gewaltsame Befreiung der Bauern eintrat.

Am 15. Mai 1525 wurde er nach der Schlacht bei Frankenhausen, die in einer völligen Niederlage der von Müntzer zusammengerufenen Bauernhaufen endete, gefangen genommen und in der nahe gelegenen Festung Heldrungen gefoltert.

Die Wasserburg Heldrungen ist heute eine Jugendherberge. Der so genannte „Müntzerturm“ erinnert noch heute an den legendären Bauernführer. Dort eingekerkert, schrieb er seinen Abschiedsbrief an die Aufständischen, die er dabei zur Einstellung des weiteren Blutvergießens aufrief.

Sein eigener Kampf indes war verloren: Am 27. Mai wurde er vor den Toren der Stadt Mühlhausen enthauptet, sein Leib aufgespießt, sein Kopf auf einen Pfahl gesteckt.

In der DDR wurde Müntzer im Nachgang der Ulbricht-Jahre zum bedeutendsten Frührevolutionär Deutschlands stilisiert, die Bauernaufstände des frühen 16. Jahrhunderts zum Teil einer „frühbürgerlichen Revolution“ erhoben, die den Übergang vom Feudalismus zum Frühkapitalismus einleitete. Die Verehrung Thomas Müntzers drückte sich auch darin aus, dass er ab 1975 auf der 5-Mark-Banknote der DDR zu sehen war.

Wer in der Heldenverehrung nicht mitspielen wollte, war indes Werner Tübke. Der nahm den Auftrag nach einiger Bedenkzeit zwar an, stellte aber unmissverständliche Bedingungen. Dazu gehörte unter anderem die komplette künstlerische Freiheit. Dadurch entstand das Gemälde nicht im „offiziellen“ Stil des sozialistischen Realismus, sondern in

Jahren zum engsten und wichtigsten Mitarbeiter avancierte, die Ausführung überlassen, weil die Überanstrengung einen Muskelriss im Dauern hervorgerufen hatte.

Am 11. September 1987 schloss Tübke vor den Fernsehkameras symbolisch mit dem letzten Pinselstrich die Arbeit ab und am 16. Oktober 1987 signierte er sein Werk.

dem von Tübke gepflegten magischen Realismus.

Im Jahre 1976 ließ sich der Maler als Rektor der Leipziger Kunsthochschule beurlauben und begann, parallel zum intensiven Quellenstudium der Renaissancezeit, erste Skizzen und kleinere Bilder als Entwürfe anzufertigen.

Nach dieser längeren Vorbereitungs- und Einarbeitungsphase entstand dann von 1979 bis 1981 eine 1:10-Entwurfsskizze, die von 1983 bis zum Abschluss 1987 mit nur wenigen Ausnahmen punktgenau auf die originalgroße Leinwand übertragen wurde.

Anfang des Jahres 1984 begannen die ersten Mitarbeiter, die Ausführungen im Bildsaal zu unterstützen. Für den Rundbild-Auftrag hatte Tübke eine Werkstatt gegründet. Von den 15 Mitarbeiter, Absolventen der Hochschule für Grafik und Buchkunst Leipzig, arbeiteten einige nur wenige Wochen hier, andere Jahre.

Nur acht waren direkt am Monumentalbild. Tübke selbst musste die Arbeiten zeitweilig unterbrechen und Eberhard Lenk, der in den folgenden

„Es ist vollbracht“, sagte er in weißem Kittel, Hemd und Krawatte. Vier Jahre hatten die Arbeiten im großen Rund insgesamt gedauert. Offiziell eröffnet wurde das Panoramabild dann am 14. September 1989.

Fast 2,5 Millionen Menschen haben seitdem das Panorama-Museum besucht, jährlich kommen etwa 120.000 Gäste auf den Schlachtberg von Bad Frankenhausen.

Und die Besucher des Panorama-Museums können neben dem Monumentalgemälde von Werner Tübke dreimal jährlich wechselnde Sonderausstellungen besuchen. So wurde vor wenigen Tagen die Ausstellung „Dopo de Chirico“ eröffnet, die bis zum 3. September 2013 besucht werden kann. Hinter diesem Schlagwort verbergen sich metaphysische Werke, die maßgeblich auf Giorgio de Chirico zurückgehen und als bedeutender Beitrag Italiens zur modernen Kunst gelten. So setzt das Panorama-Museum neben dem Werk Tübkes immer auch künstlerische Vielseitigkeit. Bad Frankenhausen ist in jedem Fall eine Reise wert.

■ SEBASTIAN GARTHOFF

Bildhinweis zu den hier abgedruckten Aufnahmen:

Werner Tübke
Frühbürgerliche Revolution in Deutschland, 1983–87
Öl auf Leinwand, 14 x 123 m
- Ausschnitt: Fisch vor dem Turm zu Babel
- Ausschnitt: Die Schlacht
Panorama Museum Bad Frankenhausen
© VG Bild-Kunst Bonn, 2012

Literaturhinweis:

Gerd Lindner: Vision und Wirklichkeit. Das Frankenhäuser Geschichtspanorama von Werner Tübke. Panorama Museum, Bad Frankenhausen, 2. Auflage 2009.

Weitere Informationen:

www.panorama-museum.de

Luther útján – bakancsban, hátizsákkal, kerékpáron

► A reformáció helyeinek szelleme és a fizikai erőpróba együttesen adott lehetőséget e sorok írójának a kerületi felügyelői szolgálatra készüléskor. A szoros kapuról és keskeny útról szóló konfirmációs ígéretet a nehéz zarándoklat fizikaivá lett metaforájával megélve jártuk be feleségemmel *Luther* életének meghatározó helyeit, lelki épülést és egyház-szervezési tapasztalatokat egyaránt nyerve.

formáció és oktatás, nők, média, politika viszonyait mutatják be, míg Wittenbergben Luther művének értelmezését segítik a helyek, épületek e célú programkínálatai.

Azoknak, akik mindezen túl valódi zarándoklatként, tehát az Isten-keresés egyik formájaként is tekintenek az útra, ér-

demes nagyon is technikai szempontokkal kezdeni a vállalkozás végig-gondolását. Az erőnk, teljesítőképességünk feszített használata akkor lehet ugyanis valóban célirányos, ha mi magunk nem hozunk létre felesleges akadályokat.

A megfelelő és bejáratott túrabakancs, a jól szellőző s egyben védő zokni, a kényelmes ruhadarabok, a több ponton támaszkodó hátizsák említése netán földhözragadságnak tűnhet, de útközben kiderül, hogy korántsem mellékes: a napi huszonöt kilométeres gyaloglás során a gondolkodás, az elmélyülés nélkülözhetetlen feltétele a sérülésmentesség, a terhek viselhetősége.

Még így is előfordulhat váratlan esemény, például nálunk is egy Achilles-ín-húzódás, amelynek okán kerékpárra szálltunk. Mielőtt valaki azért döntene a biciklis túra mellett, mert hogy az könnyebb lesz, gondolja meg: jóval nagyobb erőfeszítést és figyelmet igényelt ezen a módon teljesíteni másfél száz kilométert, nem szólván a defektek szinte törvényszerű bekövetkezése miatti többletterhekről.

Mindezekhez képest bőséges kárpótlást nyújtott számunkra már a túra „turisztikai” gazdagsága is. Az ismertebb (Köthen, Zerbst, Halle, Eisleben, Wittenberg) és kisebb templomok a reformáció egy-egy mozaikját tették átélhetővé, hozták közelebb.

A *Cranach* család festményei közül különösen megragadó az utolsó vacsorát reformátorok szerepeltetésével ábrázoló alkotás, de a Naumann-múzeum is igazi esztétikai élmény. Wettin hegytetőre épült óvárosnak kilátása, az Elba melletti ligetes utak, Wörlitz meszeszép parkja, a Süssersee és Bergitzsee hűsítő vize egyaránt ellazító, az érzékeket tisztító tapasztalás volt.

Mindez hozzájárult ahhoz, hogy a zarándoklat élménye mindinkább megélhető legyen. Nem úgy, ahogyan terveztük: a végiggondolandó kérdések, megbeszélendő témák gondosan tervezett listájával indultunk el, de ránk is érvényes lett a régi mondás: nem a zarándok formálja az utat, hanem az út a zarándokot.

A fizikai igénybevétel közepette irreálissá vált a komoly metafizikai, avagy mélylélektani diskurzusok folytatása menet közben vagy az esti pihenések (pihegések...) során. Ehelyett elértük a csendeket, a megszokottá vált verbalizálások helyett a fontosnak látszó semmiségek kirosztálását, a mindezek után megmaradó, valóban lényeges érzések, gondolatok letisztult megfogalmazását. A tíznapos út felére már megtanultuk megbecsülni az energiát, amelyet egy-egy mondat, egy-egy mozdulat kíván tőlünk.

Ezt erősítette, hogy leszakadtunk a korábban nélkülözhetetlennek vélt hálózatokról: sem internet, sem mobiltelefon nem kötött az itthon hagyott rutinokhoz. Végül megkönnyebbülve, megerősödve, élesebb és megértőbb tekintettel tudtunk visszatérni az ezzel nem is kicsit megváltozott napi életünkbe.

A személyes élményen túl megfontolandó tanulságokat is nyújtott a Lu-

therweg. Cseppet sem derűs látvány volt a templomok üressége: az istentiszteleteken sok hazaihoz hasonló, gyér látogatottságot tapasztaltunk. Mindeközben a volt keletnémet vidék sem a prosperálás jeleit mutatta: a kisvárosokban fiatal alig, közösségi életet csak nyomokban, lendületet elvétve érzékelünk az üres gyárak, a sok üttört-kopott ház, a lassanként újjraépülő városközpontok között.

A reformátor szülőháza Eislebenben

Az egyházi kezdeményezések ugyanakkor a remény, a változtatni akarás hitét hordozták: a templomok éjszakájának koncertjei, a templomokban berendezett kiállítások (közöttük az igencsak aktuálisan a Biblia és a pénz témakörben szervezett...), a fiatal lelkészek emberközelsége jelezte a német testvérek elszántságát a missziói parancs követésére.

Megfontolandó sajátossága a Lutherwegnek a sport és az egyházszervezés összekapcsolása. A kerékpáros kultúra fejlettsége össze sem hasonlítható a magyar viszonyokkal, de példamutató lehet számunkra az is,

kihasználatlanul hagyott sok-sok egyházépítési, missziós lehetőséget.

A hazai egyházi stratégia megvalósulásán, a gyülekezetek erősítésén, társadalmi szolgálataink fejlesztésén dolgozva a hiányosságok is javunkra fordítható ismereteket kínálnak. A zarándoklat egyszerre az egészség megőrzését segítő mozgás, helyismeret, hagyományörzés, környezeti érzékenység, közösségi feladat, lelki épü-

Luther-szobor láncra verve

nak, mert nem tudni, hogy a végcélnál Szent Jakab vagy egy elásott kutyacsontjait találják...

Az ökumené, leginkább pedig a sallangok lefoszlása azonban érezhető elmozdulást hozott a zarándoklat megítélésében. Itt is visszanyúlhatunk Lutherhez, aki 1525-ben már az evangéliumi apostolok és követőik vándorlásaihoz hasonlította a zarándokok útját.

Persze ami a 16. században kényszerűség volt, az napjainkra az élményszerűség egyik segítője lett: lemondva a korszerű technika és a komfort sok vívmányáról, fáradalmakkal és a teljesítőképességünk határait megpróbálva szakítjuk ki magunkat a mindennapok ritmusából. Ha ehhez vallási-teológiai fo-

gyermekéveinek helyétől (Eisleben, Mansfeld) professzori és egyházújítói munkásságának kitüntetett helyszínén át (Wittenberg) halad, közben érintve mintegy negyven, életrajzi vagy egyházi szempontból érdekes más települést is (<http://www.lutherweg.de/>).

Az összesen négyszáztíz kilométer hosszú út németes gondossággal megtervezett és gyakorlatiassággal kivitelezett vállalkozás. Alapvetően kerékpár-túraútvonalakkal együtt haladó nyomvonala az Elba folyását követi, kellemes erdei és síkvidéki tájakat barangol be, kisvárosokban kínál szálláslehetőségeket, látnivalókat.

A terepviszonyok kiegyensúlyozottak, az út legnagyobb részén nincs jelentős szintkülönbség, a közbiztonság és az infrastrukturális ellátottság nem

Begyulladt Achilles-ín – a zarándokút mellékhatása

gódzókat is tudunk találni, az a keresztény embernek újfajta lehetőséget kínál az Istennel való találkozás megéléséhez, a krisztusi üzenet elfogadásához, a megküzdéshez önmagunk démonai és jóra teremttsége közötti vívódásokkal.

Amikor az a megtiszteltetés ért, hogy idén nyáron az Északi Egyházkerület

hagy kívánnivalót maga után. A Lutherweg mindenkinek ajánlható, aki az egyháztörténeti, kulturális tájékozódást össze akarja kapcsolni egy kellemes, nem megerőltető kirándulással.

A reformációról szóló ismereteinket érdemben bővítik a kiállítások, múzeumok, különösen Eislebenben és Wittenbergben. Az előbbi városban különösen figyelemreméltóak azok a tematikus összeállítások, amelyek a re-

Jellemző tájkép a Lutherwegen

ahogyan a helyi közösségek és egyházak közös fejlesztései révén kiépült ennek feltételrendszere (Steutzban például még Szent Miklós-kerékpárostemplom is van!).

Zavaró hiányosság volt ugyanakkor, hogy több templomot zárva találtunk, valamint az is, hogy az eddig eltelt idő nem volt elegendő a Lutherweg brandjének beépülésére a térség turisztikai iparába, információs szolgáltatásaiba. A zarándokút csak esetlegesen van jelen a helyi gyülekezetek életében, szolgáltatásaiban, ami

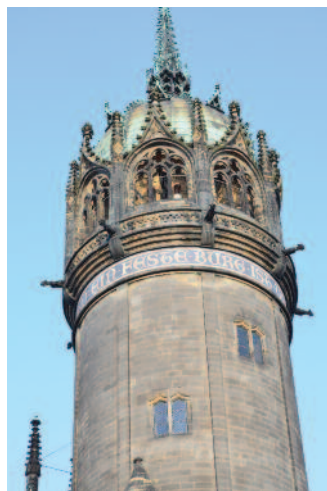
páros megközelíthetőségével, tematikájával! Tanuljuk meg a testedzést, az egészséges, mértékletes életmódot használni a lelki megújulás támogatásaként. Önkéntes munkára adhat lehetőséget a vándorok, zarándokok fogadása, a testvéri találkozások megszervezése.

Legyen meg a saját Luther-utunk, amelyen a saját régióinkat, hazánkat, hagyományainkat megismerve juthatunk el egymáshoz, újra és újra átélve az örömhírt!

■ DR. FÁBRI GYÖRGY

Templom Apollensbergben

A wittenbergi vártemplom

LUTHER ÉS

Az „esküszegő” doktor

Ötszáz éve avatták
a teológiatudomány doktorává Luther Mártont

► Az Ágoston-rendi szerzetes, *Luther Márton* teológiai tanulmányai befejeztével spirituális, *Staupitz* utasítására tette le a doktori vizsgát, melynek megállását követően 1512. október 19-én avatták doktorrá. Alábbi írásunkkal erre az eseményre emlékezünk.

Köztudomású, hogy Luther apja, *Hans Luder* (1549–1530) jogi pályát álmodott fiának. Ezért nem kis áldozatot hozva taníttatta Mártont, aki felsőbb tanulmányait 1501 tavaszán kezdte meg a híres német egyetemvárosban, Erfurtban.

A középkori egyetemek négy fakultásra tagolódtak: bölcsészeti, teológiai, jogi és orvosi karra. A bölcsészkar (*facultas philosophia*) elvégzése volt a belépő ahhoz, hogy valaki a magasabb fakultások egyikén teológiát, jogot vagy éppen orvostudományt hallgathasson.

Az ifjú Luther 1502. szeptember végén szerezte meg bölcsészeti tanulmányainak első fokozatát (*Baccalaureus* – „borostyánosság” – vagy *Baccalaureatus*), majd egy újabb év elteltével a *Litentiatus*. Ezt követően docensként további két évet kellett tanítania, és legalább harminc disputáción (tudományos vitán) kellett részt vennie ahhoz, hogy elnyerhesse a bölcsészkar zárófokozatát, a művészetek mestere – *Magister artium* – címet.

Luther a magiszteri cím megszerzése után (1505 januárja) apja utasításának és elvárásának megfelelően vágott bele a jogi stúdiumokba. A stotternheimi élmény azonban – Pál apostolhoz hasonlóan – alapjaiban változtatta meg a fiatalember további életét.

Belépve az Ágoston-rendiek szerzetébe, hamar felfigyeltek különleges képességeire. 1507. április 4-én avatták szerzetes pappá az erfurti katedrálisban. Ebben az időszakban történt, hogy a rend általános helynöke, Johann von Staupitz (1465–1525) – *Gutenberg* gyorsan terjedő találmányának köszönhetően – Bibliákat küldött szét a rend kolostoraiba. Egy piros bőrkötéses példányt maga Luther is kapott. Rövidesen a Szentírás lett legdrágább olvasmányává, amelyre úgy tekintett, mint az élet és az igazság egyedüli forrására.

Nem kellett sokat biztatni, hogy folytassa tanulmányait, immár a teológiai karon. Lelki vezetője, Staupitz a nemrég alapított wittenbergi egyetemre küldte, hogy ott végezze el a teológiai *Studium Generalét*, melynek tananyaga az évszázadok alatt mit sem változott: a Szentírás, a korai egyházatyák, *Wilhelm von Ockham* műveinek és *Petrus Lombardus Szentenciák* című rendszeres művének tanulmányozása és előadása. Luthert az alapfokozatok megszerzését követően (1509. március – *Baccalarius biblicus*, október – *Baccalaureus sententiaris*) visszarendelték Erfurtba.

A következő két esztendő pontos eseménysora máig vitatott a kutatók körében. Egy azonban bizonyos: 1511-ben Luthert újra Wittenbergben

találjuk, ahol a híres fekete kolostor tornyának második emeletén végre saját szobát kapott. Teológiai tanulmányai végeztével (*Baccalaureus formatus* és *Litentia ubique docendi*)

– újra csak Staupitz utasítására – végül is jelentkezett a doktori fokozat megszerzésére, melynek megállását követően 1512. október 19-én avatták a teológiatudomány (és nem a Biblia!) doktorává (*Doctor theologiae*).

A 16. század elején még ritkaságnak számított, hogy valaki alig huszonkilenc évesen már doktori fokozattal bírjon. Általában tíz-tizenöt éves professzorság előzte meg egy-egy doktori cím elnyerését.

Talán nem mindenki tudja, hogy Luthernek, mint minden jelöltnek, a doktorrá avatás alkalmával egyúttal esküt is kellett tennie a római egyházra és arra, hogy soha nem fog tévtnokat hirdetni.

Vajon mit érezhetett a kegyelmes Isten kereső ifjú szerzetes tanár, akinek diákjevei, szerzetesi életvitele tisztaságról, határozottságról és elszántságról tanúskodik, amikor tanárként a Szentírást magyarázva ráébredt kora egyházának visszasságaira? Vajon mit élhetett át a híres wormsai beszédét (1521. április 18.) megelőző éjszakán, amikor az addig megjelent, ám Róma által tévtnításnak ítélt irataival kapcsolatban a jelen lévő magas rangú egyházi és állami vezetők csak egyetlen szót vártak tőle: „*Revoco*” („Visszavonom”)?!...

Végül ne feledjük azt sem, hogy Luther szókimondó, határozott biblikus látása, véleménye és az egyházból történt kiátkozása ellenére hivatatosan soha nem lépett ki a katolikus egyházból. Sőt élete végéig hitt abban, hogy sikerül az ellentétes nézetek tisztázására hivatott reformzsinat összehívása, és azon – egykor tett doktori esküjéhez híven – tisztázhatja magát. Sajnos ez nem így történt, s a tridenti zsinat (1545–1563) valami egészen mást hozott, de ez már egy másik történet...

■ DR. BLÁZY ÁRPÁD

► Nem zsinati döntés hozta létre, *Gáncs Péter* püspök nevezte a negyedik egyházkerületnek az egyházunkban élő nyugdíjas lelkészek népes táborát. Őket hívta országos egyházunk október 16–18. között Révfülőpre, az Ordass Lajos Evangélikus Oktatási Központba egymással és egyházunk vezetőivel való találkozásra, tapasztalatcserére. Több mint harmincan jöttünk össze a konferencián, hogy megosszuk egymással a múlt tapasztalatait, jelen helyzetünk problémáit, életünk és egyházunk jövőjével kapcsolatos reménységünket.

Mindezeknek az átgondolását segítették az elhangzott bibliatanulmányok, a reggeli áhítat, illetve az előadások, az ezeket követő beszélgetések és az úrvacsoraosztáson elhangzott igehirdetés.

A mostani nyugdíjas generáció tagjait összeköti – talán a jelenleg szolgálóknál is jobban – a *múltjuk*. Többségük a háború utáni ébredés közvetlen vagy közvetett hatására indult lelkészi szolgálatra, az évfolyamokat a teológián együtt töltött öt év

és szolgálati idejük külső és belső nehézségei – a különbözőségeik ellenére is – szorosabbra zárták. Sok a közös emléküik. Ezeket nem azért adják tovább, hogy nosztalgiazzanak, hanem – ahogy egyik lelkésztársunk *Martin Bubert* idézve mondta –: „Azt beszélük el, amit megélték, és a megélt hiten erősödtek.”

Boncolgattuk, hogyan lehetett elindulni reménységgel a bizonytalan jövő felé, vállalni a „tisztességes szegénységet”, a külső veszélyekkel való

szembenézést. Ez a múlt nemcsak egyesek élettörténete, hanem egyházunk közelmúltjának krónikája *alulnézetből*. Talán hitelesebb, mint sok utólagos értékelése ennek a kornak.

A *jelen helyzet* is összefüzi ezt a generációt. Kérdések sokasága merült fel ezzel kapcsolatban, hiszen nem könnyű átúlni a papi padból a gyülekezeti padba, prédikátorból ígehallgatóvá lenni. Próbáltunk feleletet adni ezzel kapcsolatban is a kérdésekre: Maradjon-e a nyugdíjas lelkész a volt gyülekezetében, vagy költözzön máshova? Van-e papi szolgálat szószéki szolgálat nélkül? Megnövekszik-e számunkra az imádság háttér-szolgálat? Hogyan lehet legyőzni belső sérülések nélkül azokat az akadályokat, amelyek az utánunk következő lelkésznevezdektől elválasztanak?

E kérdések megválaszolásához sok segítséget adott az Illés és Elize-

„Kézben és kézben”

Interjú Eszlényi László nyugdíjas lelkésszel

► Negyvenévnvi szolgálat után, a nyugdíjkorhatárt elérve augusztus végén tartotta búcsú-istentiszteletét *Eszlényi László* csomádi lelkész. A mindennapos szolgálat ugyan véget ért számára, de a lelkész és gyülekezet közötti, már-már családi kapcsolat nem. A Pest megyei, majdnem szintiszta evangélikus falu hívei ugyanis – köszönetük jeléül – a templom és parókia melletti telket négy évtizeden át hűségesen szolgáló lelképásztoruknak aján-dékozták. A telken épült új lakban látogattam meg az immár nyugdíjas „tiszbát”.

– Miért épp a lelkészi hivatást választotta?

– Nem lelkészcsaládból származom. Édesapám, *Eszlényi Gyula* jogász volt, mégis neki köszönhetem, hogy belőlem lelképásztor lett. Kisgyerek voltam, amikor a családunkat kitelepítették. És hogy még jobban megkeresítsék az életünket, édesapámat Békéscsaba környékére viték útkaparó munkásnak.

Ennek ellenére a szüleim – különösképpen édesapám – szeretetteljesen viselkedtek az őket kitelepítő hatalom embereivel és az új szomszédokkal egyaránt. Engem ez a magatartás annyira lenyűgözött, hogy elkezdtem vele beszélgetni erről. Válaszként Jézusról tett tanúságot. Igaz, hogy utána soha többet nem hozta őt szóba, de ahogyan az életét élte, és mindaz, amit tett, olyan jézusi volt, hogy számomra indítást adott a lelkészi pályára.

– A teológiai évei 1965 és 1970 közé estek. Milyen emlékeket őriz abból az időszakból?

– Nagyon sok jót. Szinte lubickoltam a feladatban, amikor gyülekezetekbe mehettem szuplikálni vagy helyettesíteni. Ennek köszönhetően ismertem meg a későbbi feleségemet is – egy évfolyamtársamnak, *Weltler Rezső* barátomnak kellett volna kimenni helyettesítő szolgálatot végezni Väckisúfaluba, de valami oknál fogva ő nem tu-

dott menni, így engem kért meg. Ott találkoztunk először *Erzsikével*.

A teológusévek alatt nemcsak istentiszteleteket tartottam sokat, hanem bibliakörös alkalmakat is. Vezettem például a rákospalotai ifjúsági kört, majd *Bencze Imre* bácsi kérésére a kelenföldi ifjúságot is pásztorolhattam egy darabig.

– A hittudományi akadémia elvégzése után következett két év segédlelkészi időszak.

– Úgy van. Ez az én esetemben különleges volt. Abban az időben csak esperes mellett vagy Pécssett, *Balikó Zoltán* mellett lehetett a segédlelkészi időszakot eltölteni. Önállóan nem kerülhetett gyülekezetbe egy frissen végzett lelkész. Engem viszont az a megtiszteltetés ért, hogy a Soltvadkert melletti Bócsára helyeztek ki, ahol egyedül láttam el a lelkészi feladatokat. Felettesem a kecskeméti esperes, *Görög Tibor* volt. Havonta egy hétvégén Kecskeméten, illetve annak szórányaiban kellett szolgálnom, Tibor bácsinak pedig rendszeresen be kellett számolnom a feladataimról. Presbiteri ülést persze önállóan nem tarthattam. Az adminisztrációs munkában, zárszámadások készítésében nagyon nagy segítséget kaptam édesapámtól, tudniillik ezeket a teendőket a teológián nem tanították.

– Édesapja ugyanis akkor már fontos tisztségeket töltött be az egyházban.

– Amikor enyhült körülötte a kitelepítés utáni szorítás, ő is odaköltözhetett hozzánk, Maglódra. Minden vasárnap ott voltunk a templomban, a gyülekezet pedig annyira megszerette őt, hogy hamarosan megválasztotta felügyelőjének. Két éven belül egyházmegyei felügyelői tisztséggel is megtisztelték.

Akkoriban nem sok jogász volt egyházunkban, így amikor *Káldy Zoltán* püspök lett, őt kérte fel jogtanácsosnak. A 1966-os zsinat jogi részét ő vezette végig.

– A lelkészvizsga után került Lelkész úr Csomádra?

– Igen. A csomádi születésű *Lucsán Márton* szolgált itt előttem harminc évig. Káldy püspök egy fiatal, energikus lelkészt akart ide küldeni.

Mivel Bócsa környékéről jó híreket kapott felőlem, azt gondolta, tesz velem egy kísérletet Csomádon. Ketten voltunk jelöltek az állásra, de a másik lelkész végül is nem vállalta, így én jöttem ide.

Kétszer-háromszor prédikáltam itt, majd kijött az akkori esperes, *Detre László*, és megkérdezte a gyülekezet véleményét. Ők meg voltak velem elégedve, mondván, hogy jól, de leginkább jó hangosan prédikáltam... – *Tudom, hogy nyugdíjba vonulásával nagy váltás történt a mindennapjaiban. Ahogyan fogalmazni szokott, eddig a gyülekezet-gyülekezet-család volt a sorrend az életében, mostantól pedig a család-család-gyülekezet a jellemző. Nem volt teher egy „üvegfalú” parókiaán élni?*

– Nekem – illetve a feleségemmel együtt nyugodtan mondhatom: nekünk – ez volt a természetes. Soha semmire nem mondtam nemet. Hozzánk bármikor bármilyen gonddal jöhettek a gyülekezeti tagok. Volt rá példa, hogy hajnali négykor hívtak egy haldoklóhoz.

– Úgy hallottam, ezt a bizalmat itteni szolgálata megkezdésének már a másnapján elég rendhagyó módon alapozta meg...

– A trágádobálásra gondol? Mikor átmentem a szomszédba, *Zsuzsi* nénit sírás közben találtam. Megkérdeztem, mi a baj, ő pedig egy kocsi trágára mutatott. A férje dolgozni volt, és nem akadt senki, aki ledobálta volna a szállítmányt. Megkérdeztem, hova kell ledobálni, majd kértem tőle egy villát, és nekiálltam. Életemben először csináltam ilyet – ezt persze nem mondtam meg neki –, lassabban is ment, izomlázam is volt utána, de néhány óra alatt kész voltam vele. Másnapra híre ment, hogy milyen lelkész érkezett a faluba.

– *Eszlényi Lászlót Csomádon nagyon sok házban családtagnak tekintik, aki örömeikben és bánataikban egyaránt osztozik. Ez a bizalom volt az alapja annak, hogy az 1990-es önkormányzati választáson Lelkész úr nyerte el a polgármesteri tisztséget?*

– Azt mondták a csomádiak, hogy

S K Ö V E T Ő I

„Egyházkerület” találkozója

KISS TAMÁS FELVÉTELE

us történetét feldolgozó bibliatanulmány. Csak zárójelben jegyezte meg az előadó, hogy a „tüzes szekér” sok problémát megoldott. Többek

között az előd-utód kérdését. A kérdés mai megoldása azonban nemcsak a nyugdíjas lelkészek közérzetét érinti, hanem egész egyhá-

zunknak haszna vagy kára származhat belőle.

A beszélgetésekben az is előkerült, hogyan tekint a nyugdíjas lelkész-nemzedék a *jövőbe*. Az esti bibliatanulmányban Simeon történetét boncolgattuk. Például szolgálhat, hogy ő élete végén sem vesztette el Istenbe vetett reménységét. Tudott várni, és Isten igazolta reménységét. „Meglátta”, amit remélt. A látás, a fény helyére teszi a dolgokat – hangzott az igemagyarázatban.

Adná Isten, hogy mi is ezzel a fénnel megáldva tekintsünk előre, felfedezve életünkben és egyházunk jövőjében Isten sokszor rögös, de célhoz vezető útját. Ezt a reménységet erősíthetjük a következő nemzedékben is tapasztalatátadással, ahogy ezt Lukács evangélista is tette, mikor utánjárásával, hitelesen igyekezett átadni Isten jó hírét, mikor megírta az evangéliumot.

■ SÁRKÁNY TIBORNÉ

„Éltem az életem”

„Almazott evangélikus lelkésszel

nem tudnak mást elképzelni vezetőjüknek, első polgármesterüknek.

– *Hogyan tudta összeegyeztetni a polgármesteri munkát a lelkési hivatással?*

– Nem emlékszem olyasmire, hogy a falu vezetőjeként olyat tettem volna, amit lelkésként ne tettem volna meg. Sőt azt kell, hogy mondjam, több olyan lelkési jellegű szolgálatot tudtam elvégezni polgármesterként, amelyet „csak” lekipásztorként nem tudtam volna.

– *Időben hogyan fért bele az életbe ez a kétféle feladatkör?*

– A feleségem nélkül sehogy sem sikerült volna. Az ő hűséges segítség-

– Semmi előjele nem volt annak az agyvérzésnek, mint derült égből a vilámcsapás érkezett egy szombat este. Akkor látogattam *Tőkés László* református püspök Örbottyánba, és engem kértek fel a fogadására, egy igehirdésre és imádságra. Erre a szolgálatra nagy örömmel készültem, sajnos mégsem tettem eleget a felkérésnek másnap, mert akkor már a váci kórházban feküdtem élet és halál között.

Az Urísten külön ajándékaként élt meg ezt a betegséget, illetve a következményeit – hetvenöt százaléklban megvakultam az agyvérzés után, és azóta csőlátásom van.

– *Ajándéknak? Miért?!*

teget látogattam. Úgy jelentettem be magam a családnak, hogy egy beteg testvér megy el a beteg testvérehez. És azt vettem észre, hogy a gyülekezeti tagok még bátrabban mondták el a gondjaikat. Tudták, hogy most már át tudom élni a betegségekkel és kórházi kezelésekkal kapcsolatos félelmeiket.

– *Négy évtizedes aktív lelkési szolgálat ért véget idén ősszel. A csomádiak szeretnék volna, hogy hűséges lelkészi és papnéjuk, aki egyben kántoruk, továbbra is a közösséghez tartozzon. Ennek érdekében telket ajándékoztak Önöknek.*

– Az életemben állandóan megtapasztalhattam, hogy én Isten kezében, majd később a családnak a csomádiak kezéből élt. Úgy voltam itt negyven évig lelkész, hogy lényegében egy keresetből, a lelkési fizetésből éltünk, miközben a két gyerekünket fel tudtuk nevelni, iskoláztatni tudtuk, és semmiben nem volt hiányunk. Ez csak úgy lehetett, hogy soha nem zárult be a csomádiak keze, hanem mindig csak adtak.

– *Pedig a viszonylag kis evangélikus gyülekezetek közé tartozik a csomádi.*

– És nem is az anyagiilag legerősebbek közé. Azt nem mondhatom, hogy a legelegebb szívű, mert a többi gyülekezetet nem ismerem, de azt biztosan mondhatom, hogy szlovák ajkú gyülekezet tót gyökökkel, amely nehezen fogadja be az idegent. Ám ha egyszer befogadják, akkor úgy szeretik, mint a családtagjukat. Én pedig itt, Csomádon családtag vagyok a feleségemmel és a gyermekeimmel együtt.

– *Ha már a családnál tartunk: lánya, Györgyi óvónő, és nem is melléleg az újpésti gyülekezet presbitere és egyik gyermekmunkása; fia pedig lelkész. Milyen útravalót tett a zsákjába, amikor Ákos elindult a lelkési szolgálatra?*

– Akarom hinni, hogy a szolgálat örömét. Hogy az nem megterhelő, és nem félni kell tőle, hanem felszabadultan állni a feladatokhoz, mert az Urísten az övéit mindig megáldja, és soha nem hagyja egyedül.

■ BODA ZSUZSA

A reformáció és értelmünk megújulása

■ LÁSZLÓ VIRGIL

„*Ne igazodjatok e világhoz, hanem változzatok meg értelmetek megújulásával, hogy megítélhessétek: mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes.*” (Róm 12,2)

Ennek az igének van egy sajátos kapcsolódási pontja a reformáció ünnepéhez. Mégpedig az, hogy a *Vulgatában*, azaz a latin nyelvű Bibliában, ebben a versben ugyanannak a *reformare* latin igének a ragozott alakja szerepel, amely szócsaláddhoz maga a *reformatio* szó is tartozik. Milyen összefüggésben?

Az apostol rámutat arra, hogy értelmünk megújulása szükséges ahhoz, hogy helyesen ítélhessük meg, mi Isten akarata. Ez a megújulás a reformáció. A megújulás az Isten szerinti gondolkodásmódhoz való visszatérést jelenti, korrekciót jelent. Állandóan korrigálnunk kell gondolkodásunkat, az élethez való viszonyunkat, beállítódásunkat, hiszen „a világ”, a nagy korrumpátor oly könnyedén magához idomít bennünket, hogy esetleg még észre sem vesszük. Vagy ha észrevesszük is, így módon „korrumpálva lenni” sokszor kényelmesebbnek és kellemesebbnek tűnik, mintsem egész éle-

nyelmes komfortkereszténységhez (»limonádékereszténységhez«), amellyel az átlagpolgár, a teológiai professzor, a püspök megpróbálja »Istent boldoggá tenni«.

Azt gondolom, különleges zamat van Kierkegaard gondolatainak most, a reformáció ünnepén. A 16. században *Luther* az istenhitet üdvösségbiznisszé silányító búcsúcédulák elleni fellépésével ugyanúgy egy látzatkereszténységgel szemben lépett fel, amikor az egyedül üdvözítő Jézus Krisztusba vetett élő hit fontosságára hívta fel a figyelmet. A reformáció tehát az értelem megújításával indult el, annak felismerésével, hogy mi is az evangélium lényege, és mi Isten valódi akarata felénk: „*Az igaz ember pedig hitből fog élni.*” (Róm 1,17)

„*Ecclesia semper reformanda est*”, azaz az egyháznak állandóan reformációra, megújulásra van szüksége. Bár ez a jól ismert kifejezés 17. századi holland reformátusoktól ered, mégis ízig-veéig lutheri gondolat. Nem másról van itt szó, mint annak a lutheri felismerésnek és elvnek a közösségre való alkalmazásáról, hogy keresztény emberként naponkénti megtérésre van szükségünk. Ha nem ezt tesszük, akkor „mintakeresztények” helyett szerepet játszó „mintha-keresztényekké” leszünk, ahogy a 19. századi dán evangélikusságot és egyházat Kierkegaard csípős kritikája jellemezte.

Evangélikus hívőként mit jelent ma nekünk az, hogy a reformáció, a lutheri örökség az életünknek az identitásunkat és gondolkodásmódunkat alakító és formáló része? Ha erre csak a „mi nem vagyunk katolikusok” sztereotip öndefiníciója ugrik be, illetve ha valóságosságunk a fogyasztói társadalomba simuló kispolgári létünknek pusztán jól megszokott színfoltjává degradálódott, akkor érdemes sürgősen elgondolkodnunk Kierkegaard szavain.

Evangélikusnak lenni annyit tesz, mint az evangéliumból élni; kereszténynek pedig:

Krisztushoz tartozni. Luther hevesen tiltakozott az ellen, hogy követői magukat lutheránusnak nevezzék. Nem Luthert kell követnünk ugyanis, hanem Jézus Krisztust. Luther minden igyekezetével órá mutat, csakúgy, mint Keresztelő János a valószerűtlenül hosszúra festett mutatoujjával *Matthias Grünewald* alkotásán, a híres isenheimi oltárképen.

Ha méltóképpen akarjuk megünnepelni a reformáció ünnepét, azt hitelesen csak úgy tehetjük meg, ha komolyan vesszük Pál apostol buzdítását: „*Ne igazodjatok e világhoz, hanem változzatok meg értelmetek megújulásával, hogy megítélhessétek: mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes.*” Így leszünk a világ fiaiból a világosság fiaivá.

Ebben segítsen meg minket Istenünk!

A szerző evangélikus lelkész, az Északi Egyházkerület Püspöki Hivatalának teológiai referense

A SZERZŐ FELVÉTELE

ge adott mindig biztos háttérrel a feladataim elvégzéséhez. Ő az úgynevezett hivatásos papnék sorába tartozik, vagyis nem volt más állása, leszámítva a kántori szolgálatot. Amikor a gyülekezeti vagy önkormányzati dolgok miatt nem voltam itthon, a hívek a parókiára akkor is jöhettek, ő fogadta őket, sokszor intézte az ügyeiket.

– *1994-ben egy betegség váratlanul sok mindent megváltoztatott az Ön életében.*

– Azóta sokkal nyugodtabb és kiegyensúlyozottabb vagyok, mert egy csomó dolgot nem látok. Ezáltal nem vagyok ideges, és nem bosszankodom. Igaz, sok jó cikket és könyvet sem olvasok, csak annyit, amennyi a szolgálatra készülésemhez szükséges, viszont rengeteg szemetet sem nézek a tévében, amellyel csak az értékes időt tölténém fölöslegesen.

A kórház után háromnegyed évig tartott a rehabilitáció, ezalatt renge-

Slovenská príloha

Stranu zostavila: HILDA GULÁČIOVÁ-FABULOVÁ

„Ktorých moc Božia zachováva vieru na spasenie pripravené zjaviť sa v poslednom čase...“ (1.Pt.1:5.)

Pamiatka Reformácie

2.Kor. 6:1-10.

Charakteristické črty osobnosti evanjelika alebo čo je typicky evanjelické. Apoštol Pavel predstavuje korintským kresťanom kresťanský spôsob života. Taký, ku ktorému sa nanovo prihlásila reformácia a ktorý sme si osvojili ako evanjelický. 1. Úplne prvoradým znakom je vzťah k milosti Božej. Evanjelik vie, že žije z nej ako chudobný z bankového účtu, ktorý mu otvoril Otec nebeský (svoj dávno premŕhal). Úctu, na ktorom sú vložené také hodnoty, ako láska, radosť, pokoj, zhovieva-

vosť, nežnosť, vernosť, zdržanlivosť. To ho vedie k pokore a vylučuje pýchu. Nikdy túto milosť nezneužíva, neberie ju nadarmo, ale rozhojňuje a rozdáva ju. Vie, že je to drahá milosť, poznačená utrpením a krvou Božieho Syna. 2. Jeho správanie sa nesie v znamení slov „teraz je čas príhodný“. Na slová „predtým“ a „potom“ zabudol. Žije aktívne v prítomnosti v moci Kristovej. 3. Nikomu v ničom nedáva dôvod na pohoršenie, a predsa vznáša rozruch všade tam, kde je mŕtvo, spánok, nedbalosť,

povrchnosť, nevera... 4. V ďalších veršoch predstavuje apoštol podrobný a obšírnený opis evanjeliových vlastností. Spomeniem aspoň jednu: ako smutní, ale vždy veselí. S kresťanom-evanjelikom je radosť spolu-
nažívať, lebo je vždy veselý, dokonca aj vtedy, keď mu srdce smúti a plače. To neznamená, že má ústa neustále rozťahnuté do širokého úsmevu, ale jeho správanie je plné radostnej nádeje, pretože vidí „za horizont“ prítomných dní. (Zj.21,3-5.)

■ JOZEF GREXA

J. POTÚČEK

Lutherova modlitba

Hľa, Hospodine, cirkev hnije,
kol tela ovíja sa had
i vlci draví, mnohé zmije
zožierajú telo, polnoc bije
pastieri zlí, nepasú stád.

A vraha krutá ruka všade
rozsieva svoju smrtnú sieť,
ach, koľké duše hynú v hlade
po Slove prahnúc žízňa v smäde,
tmy obklúčili celý svet.

Čo činiť, Hospodine, Bože,
keď duša v žiali zovretá?
Vzkries, pomôž v tejto smrti hrôze,
v ohnivom zjav sa, Pane, voze,
by prišla Tvoja odвета.

Daj sily k boju, Tvojho Ducha
podopri svojím ramenom,
do Slova pravdy obleč rúcha,
by vstala mnohá duša hluchá,
zasiahni pravdy plameňom.

Môj život v Tvojej ruke, Pane,
tak idem smele s šelmou v boj,
len Tvoja vôľa nech sa stane,
hoc' pôjdem v súžení a hane,
ó, Pane, všetky rany zhoj.

Čo je reformácia?

Legenda hovorí, že v elsasskom Mühlhausene stála kedysi slávna kaplnka, v ktorej Božie slovo kázali samí významní kazatelia. No, raz, keď vytrhli do Elsaska Francúzi, kaplnku spolovice zručali. Keďže nebola vôľa obnoviť ju, tak ju predali. Nový majiteľ bol usilovný človek. Uskladnil si v nej slamu a seno a zriadil kováčsku dielňu. V nej kul a ukované predmety predával a zarábal. Po rokoch si jeden farár spomenul, že niekedy to bol kostol a nedalo mu to pokoj. Šiel za kováčom a bývalú kaplnku odkúpil. Povyhadzoval z nej slamu a se-

no. Zrušil kováčsku dielňu, odstránil odtiaľ všetko, čo tam nepatrí, a obnovil oltár i kazateľňu. Opäť sa v nej začalo kázať a veriaci tam spievali a slúžili Hospodinovi. Tento príbeh možno pripodobniť k cirkvi a reformácii. Starokresťanskú apoštolskú cirkev ľudia poškodili. Miesto Božieho slova ju naplnili slamou a senom ľudských bludov a pápežských výmyslov. Namiesto sviatosti Večere Pánovej, v ktorej sa ľudom dostávalo spasiteľnej Božej milosti, zriadili v nej dielňu na dobré skutky a za peniaze predávali od-

pustenie hiechov. Martin Luther zisťoval, že z cirkvi sa stal len obchod, prestáva slúžiť pôvodnému účelu. Nepostavil však novú cirkev, len ju obnovil a očistil od ľudských bludov a výmyslov. Na základe Božieho slova z nej povyhadzoval všetko, čo do nej nepatrilo - seno i slamu ľudskej múdrosti, kováčsku dielňu dobrých skutkov a obnovil kazateľňu, aby sa z nej kázalo čisté Božie slovo a oltár, pri ktorom mohli veriaci dostať odpustenie hriechov z milosti skrze vieru.

■ M. K.

HRAD KRASNA HORKA

Hrad prepevný je Pán Boh náš

Luther túto pieseň napísal – a to slová i melódiu, niekedy medzi rokmi 1527 a 1529. Základný námet prevzal zo Žalmu 46. V ôsmom a tiež v záverečnom dvanástom verši stojí: „Hospodin zástupcov je s nami, Boh Jákobov, hrad náš nedobitný.“

Na konci stredoveku, keď Luther žil, si všetci uvedomovali vojenskú moc kamenných pevností a hradov (pretože už v tej dobe poznali strelný prach i kanon). Luther sa sám po wormskom sneme v roku 1521 musel ako vyhnanec pod kľatbou skoro rok skrývať na hrade Wartburg. Je pravdepodobné, že neskôr, keď skladal pieseň Hrad prepevný, sa mu vyba-

voval obrázok vysokých a masívnych hradieb Wartburgu, za ktorými vtedy našiel bezpečný úkryt pred nepriateľmi evanjelia. Luther vo svojej piesni trefne premietol všetky pozemské hrozby a útrapy, o ktorých hovorí 46. žalm do duchovnej oblasti. Kresťanovým nepriateľom totiž nie je ani tak prírodná pohroma alebo politický prevrat, i keď fyzické nebezpečenstvo, choroby, nehody a ďalšie spoločenské nepríjemnosti človeku strpčujú život a vyvolávajú v nás pocity neistoty a ohrozenia. Predsa však, najväčším nepriateľom ostáva „ten starý nepriateľ“, satan.

Keď sa mal Luther stretnúť

v Augsburgu s tými, ktorí mali moc a svoju pravdu postavili nad evanjelium, jeho priatelia ho varovali, že ho odsúdia a upália. No Luther našiel pevnú pôdu pod nohami v uisteniach svojho Pána. Odpovedal: „I v Augsburgu, uprostred svojich nepriateľov, kraluje Kristus.“ Luther mohol prísť o život i o česť. Ale nemohol prísť o vieru, ktorú mu dávalo evanjelium a vďaka ktorému mal podiel na večnom živote.

Hrad prepevný je Pán Boh náš. U Neho je ochrana pred „kniežaťom tohto sveta, ktorého i len „slovíčko“ Písma porazí.

■ M. KOVÁČIKOVÁ

Lutherova ruža

Vlastný erb Martina Luthera prijala Evanjelická cirkev augsburgského vyznania za svoj inštitucionálny znak. Tvorí ho čierny kríž v červenom srdci, lebo kríž síce umŕtvuje, ale ponecháva srdcu jeho farbu. Srdce je ponorené v bielej ruži, lebo viera dáva pokoj, radosť a potešenie. Biela symbolizuje farbu anjelov a Ducha Svätého. Ruža sa nachádza v belasom poli, symbolizujú priestor nebeskej oblohy, lebo radosť v Duchu a vo viere je počiatkom nebeskej radosti. Belasé pole lemuje zlatá obruč, dokumentujúca nebeské blahoslavenstvo, ktoré je večné, bez konca a vzácne ako zlato. Znak je výrazom vyznania: Spravodlivý z viery bude žiť.

Nem mese!

„Nem mese ez, gyermek” – szólott a nyitott szívű édesapa kíváncsiskodó nagyfiához *Arany János* híres versében, a *Családi körben* a befogadott vándor szavai után. Most mindegy, mit mesélt a hosszú útról érkezett vándor koldus, mesélhetett kalandjairól vagy az étellel kapcsolatos gondolatairól, csak az a lényeg: nem mese ez.

Egy alkalommal egy idős ember betegága mellett a bevezető beszélgetés után kinyitottam a Bibliámat, és Jézus szenvedéstörténetét kezdtem olvasni. A nyolcvanon túli bácsi ekkor felém fordította a fejét, és így szólott: „Bognármester voltam, nekem ne meséljen meséket.” Nem értettem: vajon a bognármesterség miért hivatkozási alap?...

Ámde a válasz kutatása helyett a mondat második felére koncentráltam. A „mesére”. Egy beteg embernek nem lenne szívem meséket olvasni az élet könyve helyett, az Úr Jézus megváltó szenvedése helyett! – mondtam neki. – Rettenetes nagy szellemi sikasztásnak tartanám, ha én a betegágyak mellett bárhol és bármikor is holmi buta mesékkal traktálnám a betegeket.

Az idős beteg erre megenyhült, és kérte, folytassam. Tekintete lassan megnedvesedett a szent történet hallatán, és amikor arról szóltam, hogy mindez értünk történt ott a keresztben, hogy soha, még a betegágyon se legyünk magányosak, de a legutolsó szívdobbanás után se – akkor csendesen így szólott: „Mikor tudja elhozni az úrvacsorát?”

Eszembe jut, hogy az apostolok is tiltakoztak a *mese* szó ellen, amikor az Úr Jézussal történeteket hirdettek. Péter apostol a második levelében

sokra, és minél dramatikusabb a történet, annál nagyobb a fájdalmas kisugárzása. Különösen a gyermekek halála rázza meg lelkünket, és kifejezhetetlenül mély együttérzéssel osztozunk a szülők fájdalmában.

Pályámnak egészen a kezdetén fiatal, korombeli házaspár állított be a lelkészi hivatalba, fekete ruhában és könnyes szemmel. „Már csak két gyermekünk van. Három volt, hat-, négy- és kétéves. A hatéves egy kegyetlen, kezelhetetlen betegségben a minap elhunyt” – zokogta el az édesanya. Közben a könnyes tekintetű, gyászoló édesapa férfias szótlanúsággal ölelte át a vállát, mint aki némán perel a léttel. A tőlem telhető együttérzéssel fordultam feléjük, s ezért nagyon hálások voltak, megköszönték a vigasztalást. Miután túl voltunk a szertartáson, párszor még meglátogattam őket.

Eltelt egy esztendő. Ugyanaz a házaspár ugyanúgy felöltözve, sírva eljött hozzám. Elment a második gyermek is. Leírhatatlan fájdalom, s megint át kellett élni a temetés rettetését, ahogy a kis koporsó kötélén ereszkedett a nyitott sírgödörbe. Könnyek között, de hitükről tettek bizonyosságot, amikor felidéztek, hogy hisznek abban, most már mind a két gyermekük az Úr Jézusnál van. Fájdalomtól elcsukló hangon ismételték, hogy ott, a mennyországban most már együtt játszanak, és nekik, szülőknek világos a feladatuk: nem belekeseredni a történetekbe, mert még egy gyermeket fel kell nevelniük, és hátha ad még nekik Isten akár kettőt is a megüresedett gyerek-szobába.

Igaz, csak három év múlva, de ikreik születtek. A keresztelés alkalmá

SEMPER REFORMANDA

„Mivel a halálról beszéltem, nem hagyhatom ki, hogy ne mondjak valamit a temetkezésről. Először is, mivel az orvosoknak több tapasztalatuk van, hogy ezt megtéljék, ezért rájuk hagyom, hogy veszélyes-e, ha a város közepén van a temető. Nem tudom, hogy a sírokból kipárolgó gázok és gőzök mérgezik-e meg a levegőt. Ha ez így volna, akkor a fent említett figyelmeztetés elegendő alap lenne arra, hogy a temetőket a városon kívül helyezték el. Mivel hallottuk, mindannyian felelősek vagyunk, hogy amivel csak tudunk, védekezünk a mérgezés ellen. Az Isten megparancsolta, hogy gondozzuk a testünket, kíméljük és őrizzük meg, ha nem küld ránk bajt. Másrészt Isten megparancsolta, hogy bátran tegyük kockára testi épségünket, ha a veszély megkívánja. Az ő akaratából fel kell készülnünk az életre és a halálra egyaránt. »*Mert közülünk senki sem él önmagának, és senki sem hal meg önmagának*«, amint azt Szent Pál mondja (Róm 14,7). Azt jól tudom, hogy a régieknél éppúgy, mint a zsidóknál, pogányoknál, a szenteknél és a bűnösöknél egyaránt az volt a szokás, hogy a sírjuk a városon kívül volt. A régiek bizonyosan olyan bölcsek voltak, amilyenek mi csak szeretnénk lenni. Ezt mutatja nekünk a Szent Lukács szerinti evangélium, amikor az özvegyasszony fiát Jézus a naini városkapunál feltámasztotta. »*Amikor közeledett a város kapujához, íme, halottat hoztak kijelé...*« (Lk 7,12) Így tehát akkor az volt a szokás, hogy a sírok a városon kívül voltak. Jézus sírja is a városon kívül volt. Ábrahám is Efrón szántóföldjét és kettős barlangját vásárolta meg sírboltnak, és ide temetkeztek az ósatyák is (1Móz 23,10), innét jön, hogy a latinban az *efferre* azt jelenti, 'kivinni', amit mi úgy fordítunk, hogy 'sírba tenni'. Mert a régiek nemcsak kivitték a holttestet, hanem el is égették, hogy a levegő tényleg tiszta maradjon. Ezen példák alapján az én javaslatom is az, hogy a temetők a városon kívül legyenek. Itt, Wittenbergben egy temetőnk van (a templom körül), ezért nemcsak a szükségből fakadóan, hanem a kegyelettől és tisztelettől indítva egy köztemetőt kellene kialakítani a város előtt. A temetőnek illő módon csendes és nyugodt helynek kellene lennie, amely elkülönül a környezetétől. Ahova áhíttal mehetünk, és ott megállhatunk, hogy a halálról, az utolsó ítéletről és a feltámadásról elmélkedjünk, valamint imádkozzunk. Így kellene ezeknek a temetőknek megbecsülni és majdhogynem szent helyekké lenniük, és így alázattal és tisztelettel mehetnénk oda, mert kétségtelen, hogy jó néhány szent nyugszik ott. A falakat gondolatébresztő képekkel és festményekkel lehetne díszíteni.”

► Luther Márton:

Elmenekülhetünk-e a halál elől? (Kovács Áron fordítása)

KÁROLY GYÖRGY TAMÁS FELVÉTELE

VITALIS JUDIT FELVÉTELE

hangsúlyozza: „...*nem kitalált meséket követve ismertettük meg veletek*” az Úr Jézus Krisztus halálát és feltámadását, mert – hangsúlyozza az apostol – mi „*szemtaniúi voltunk isteni fenségének*” (2Pt 1,16). Pál apostol pedig lelki gyermekét kifejezetten utasítja, hogy a meséket vesse meg és el: „*A szentségtörő és vénasszonyos meséket pedig utasítsd el!*”, helyettük sokkal fontosabb gyakorolni magunkat a Krisztusba vetett hitből fakadó életben (1Tim 4,7).

A mesék határfokát nem lehet összehasonlítani a szentséges Isten élő és gyógyító szavával, különösen nem életveszélyes helyzetben. A mese lehet szórakoztató életünk egészséges időszakában, de az örökkévalóságba vezető út utolsó szakaszán már aligha. Mert csak mese. Ott, a legvégén az élet beszédére van (lenne) szükség. Jézus szavára. „*Simon Péter így felelt: »Uram, kihez men-nénk? Örök élet beszéde van nálad.«*” (Jn 6,68)

Megrázó minden haláleset. Megrázó ereje fordítottan arányos az életkorral és egyenesen a drámai történettel. Minél fiatalabb valaki, annál szívszorítóbb az eset hatása má-

■ RIBÁR JÁNOS

FENYVESI FÉLIX LAJOS

Az első zsoltár

Ki nem jár gonoszok tanácsán,
Átlép bűnök útján, boldog az,
Csúfolók székét elkerüli,
És tőlük semmit el nem fogad.
Ragyogó nappal és sötét éjen
Gyönyörködik az Úr törvényében.

Olyan, mint folyó közelében
Plántáltatott ékes termő fa,
Jó gyümölcsét adja mindenkor,
S levelét csak őszben hullatja.
Ezért amit az ember is végez,
Ilyen szerencsével menjen véghez.

Nem így a sok pogány, mint könnyű
Olcsó pelyvát széjjelszórja szél;
Sem ítéletben, sem gyülekezetben
Hazugságsszavuk semmit sem ér.
Az Úr mindig igazakat pártol,
Mások élte elvész valahányszor.

VITALIS JUDIT FELVÉTELE

HETI ÚTRAVALÓ

„*Nálad van a bocsánat, ezért félnek téged.*” (Zsolt 130,4)

Szentháromság ünnepe után a 22. héten az *Útmutató* reggeli és heti igéi a bűnbocsánatot mint a kegyelmes Isten tettét (lásd Ézs 55,7) és az Isten félelmét mint a halás ember választását tárják elénk. Istent félünk, szeretnünk kell, ezért járunk elhívásunkhoz méltóan – megbocsátásban! „Ahogyan könyörül az atya az ő fiain, úgy könyörül az Úr az öt félőkön.” (Zsolt 103,13; LK) Jézusban öltött testet e világban Isten bűnbocsátó szeretete. „Üdvösség és szabadulás kelyhét veszem, és az Úr nevét énekelem.” (GyLK 750) „...*mert az Úrnál van a kegyelem, és gazdag ő, meg tud váltani.*” (Zsolt 130,7) Péter gyakorlati kérdése: „*Uram, hányszor vétkezhet ellenem az én atyámfia úgy, hogy én megbocsássak neki? Még hétszer is?*” Jézus örök érvényű szavai: „*Nem azt mondom neked, hogy hétszer, hanem még hetvenszer hétszer is.*” (Mt 18,21–22) És reformátorunk is ezt mondja: „A bűnbocsánatnak nincsen se határa, se mértéke. Krisztus – Isten kegyvesztésének terhe mellett – nyomatékosan arra int: felebarátunk vétkét minden vonatkozás nélkül bocsássuk meg.” Ne váljunk gonosz szolgává, aki nem könyörült meg szolgatársán, de szívünk-ből bocsássunk meg (lásd Mt 6,12). Pál azért imádkozik, hogy: „...*gazdagon teremjétek az igazság gyümölcseit Jézus Krisztus által Isten dicsőségére és magasztalására.*” (Fil 1,11) S nem csak az őseik bűneit folytató Izráelnek hirdeti a próféta: „*Térj hát meg Istenedhez, tartsd meg hűségesen a törvényt, és reménykedj szüntelenül Istenedben!*” (Hós 12,7) A mindenkori bálványimadás bűne miatt, mert elhagyták őt, Isten ítéletét szemlélteti az eltört cserépkor-só: „*Úgy összetöröm ezt a népet és ezt a várost, ahogyan összetörik a cserépedényt, úgyhogy nem lehet többé éppé tenni.*” (Jer 19,11) Jézus a képmutató ítélekezéstől óvja mindenkori követőit: „*Ne ítéljétek, hogy ne ítéltessetek! Mert amilyen ítélettel ítéltek, olyannal ítéltettek...*” (Mt 7,1–2) És a felmagasztalt Krisztus sem csak a laodiceai gyülekezetnek üzeni: „*Akit én szeretek, megfeddem és megfenyítem: igyekezz tehát, és térj meg! Íme, az ajtó előtt állok, és zörgetek: ha valaki meghallja a hangomat, és kinyitja az ajtót, bemegyek ahhoz, és vele vacsorálok, ő pedig énvelem.*” (Jel 3,19–20) Jézus az utolsó vacsorán azonosította elárulóját: „*Aki velem együtt mártja kezét a tálba, az árul el engem.*” És Júdás rákérdezett: „*Talán csak nem én vagyok az, Mester?*” S a Mester és az Úr (lásd Jn 13,13) válasza: „*Te mondtad.*” (Mt 26,23.25) Istenünk ítélettel tisztítja meg népét: „*Sion ítélettel váltatik meg, megtérői igazság által.*”, *Ha vétkeitek skarlátpirosak is, hófehérekké válhattok...*” (Ézs 1,27.18) Az ötszáz-huszonkilenc éve, november 10-én született Luther Márton „ezt a helyet az Újszövetség felől a bűnbocsánat feltétel nélküli ajánlataként értette” (lásd Biblia – Magyarázó jegyzetekkel, 775. o.). S zengi: „Bármily sok is a mi bűnünk, / Még több az Úr kegyelme; / Kész ő mindig, hogy a bűnöst / Karjával föl-emelje. / Ő Izrael hű pásztora, / A nyáj az ő tulajdona, / Ő a mi szabadítónk.” (EÉ 402,5)

■ GARAI ANDRÁS

NAPOS OLDAL

Szerkesztette: BODA ZSUZSA

Réti cankó

Ki gondolná, hogy az őszi madárvo-nulás már a nyár derekán, júliusban megindul? Pedig így van. Az északon költő madarak közül jó néhányan már ekkor megérkeznek a hazai vi-zek mellé. Közéjük tartozik a kis termetű réti cankó is.

Hazája Eurázsia északi felén van. Hozzánk legközelebbi költőhelye Lengyelország balti partvidékén ta-lálható. Kedveli a lápos, mocsaras te-rületeket és a füzekkel, nyíresekkel tarkált tundrát. Fészket a buja nö-vényzetű réteken a tocsogók közti zombékokra építi növényi szálakból, levelekből. Közben a hím látványos nászrepülését lehet megfigyelni.

A négy tojásan a szülők egymást váltva kotlanak. A fiókák fészekha-gyók, kikelésük után csak addig ma-radnak a fészekben, amíg megszárad-nak. Szüleik vezetik őket, és ha ve-szélyt sejtve vészhangot adnak, a kicsik szorosan a földhöz lapulnak, így alig lehet észrevenni őket, szin-te láthatatlanná válnak.

MESÉLNEK AZ ÁLLATOK

vannak, ahol gyakran más fajokkal társulva a vizes élőhelyeket járják.

Tavasszal, márciusban érkeznek az első példányok Magyarországra, de vonulásuk áprilisra, sőt május elejé-re is átnyúlik.

Magyarországon elsősorban a fogási nehézségek miatt csak nagyon kis számban jelölnek réti cankókat. Egy-egy példány Maliban, illetve Szenegál-

RAJZ: BUDAI TIBOR

A vonulás idején – különösen a nyár végén – hazánkban gyakori madár. A csillogó tocsogókkal tarkált réteken, leeresztett halastavak iszap-padjain lehet megfigyelni, de találko-zhatunk vele csatornák mentén és elöntéseken is.

Soha nem látjuk nagyobb csapa-tokban, általában csupán néhány madár van együtt. Ha feléjük köze-leldünk, izgatott „ti-ti-ti-ti” kiáltásokkal egymás után kelnek fel, és sebe-sen repülve menekülnek.

A legnagyobb számban augusztus-ban és szeptemberben találkozha-tunk velük, de előfordulnak október-ben, sőt egészen kivételesen novem-ber elején is. Telelőhelyeik Nyugat-Afrika trópusi és szubtrópusi tájain

ban került meg. Az utóbbi ötezer ki-lométernyre van a jelölés helyétől.

A réti cankó tápláléka férgek-ből, ro-varokból, csigákból áll. Védett, termé-szetvédelmi értéke tízezer forint.

■ SCHMIDT EGON

Kérdések

1. Melyik cankófaj érkezik még korán hazánkba?

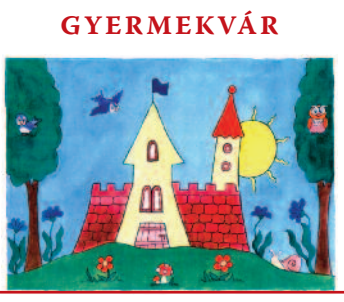
2. Milyen színűek a tojásaik?

3. Mennyi idősen tudnak már repül-ni a fiatalok?

Válaszok: 1. a szürke és a füstös cankó; 2. olajzöldesek, nagy sötétbar-napok; 3. körülbelül harminc-na foltozva.

Ősatyák

► Mostani hatrészes sorozatunkban a három ősaty – Ábrahám, Izsák és Jákób – történetét elevenítjük fel. Mindegyik részhez egy-egy fel-adat is tartozik. Ezek helyes megfejtéseit összegyűjtve a sorozat végén küldjétek el szerkesztőségünk címére (Evangelikus Élet szerkesztőse-ge, 1085 Budapest, Üllői út 24.)! A borítékra írjátok rá: Gyermekvár.

GYERMEKVÁR

5.

Izsáknak és Rebekának két fia szüle-tett: Ézsau és Jákób. Ikrek voltak. Fel-nővén Ézsau vadász lett, Jákób pedig földművelésből élt.

Amikor apjuk már megöregedett, nagyon rosszul látott. Naphosszat csak a sátorban tartózkodott. Egy nap elhatározta, Ézsauinak, az idősebb fi-ának odaadja az apai áldást. Ezért be-hívatta, és így szólt hozzá:

– Látod, megöregedtem, és nem tudom, mikor érkezik el az utolsó na-pom. Ezért fogd a vadászfelszerelé-sedet, lőj nekem valami vadat, és ké-szítsd el úgy, ahogy szeretem. Ha megettem, utána megáldalak.

Ézsau fogta a fegyvereit, és el-ment vadászni.

Rebeka azonban kihallgatta ket-tejük beszélgetését. Ő azt szerette volna, ha Jákób kapja meg az apai ál-dást. Ezért azt parancsolta Jákóbnak, hogy hozzon a nyájából egy kecske-gidát.

– Amikor idehozod, elkészítem úgy, ahogy apád szereti. Te pedig be-vezed hozzá a sátorba.

– De Ézsau bátyám szörös ember, én pedig nem vagyok az. Ha megta-pogat az apám, rögtön rám fog ismer-ni – mondta Jákób.

– Ne aggódj! Majd elintézzük.

Amikor elkészült az étel, Jákób fel-vette a bátyja legszebb ruháját. A kecskegida bőrével anyja beborítot-ta Jákób karjait és nyakát. Tudták, hogy Izsák alig lát, így nem fog rájön-ni a turpisságra.

Így is lett. Bár amikor Jákób be-ment a sátorba, az apjának gyanús lett, hogy nem Ézsau jött be hozzá. De a ruha illata és a fiú karjának sző-rös tapintása miatt végül elhitte. Az étel elfogyasztása után megáldotta az Ézsauinak hitt Jákóbot.

Időközben az idősebb testvér ha-zaért a vadászatból. Megfőzte és nagy örömmel bevitte az elkészített ételt az apjának. Izsák azonban na-gyon elszomorodott. Rájött ugyanis, hogy becsapták. Ézsau pedig sírva fa-kadt, hiszen testvére elvette tőle az apai áldást.

Testvére haragja elől Jákób anyja testvéréhez, Lábánhoz ment.

Fejtsétek meg a titkosírást, és meg-tudjátok az áldás egyik mondatá-nak első felét!

„....., zsiros földet, sok gabonát és mustot.”

a	♥	d	🐟
e	☘	é	☂
g	👑	h	🐑
i	🏰	j	🌴
k	🚢	m	🍄
n	🍏	o	☀
r	🕯	s	🍇
t	🚗	z	🧤

♥	🐟	🌴	☀	🍏
🍏	☘	🚢	☘	🐟
	♥	🧤		
🏰	🍇	🚗	☘	🍏
☂	👑	🏰		
🐑	♥	🕯	🍄	♥
🚗	☀	🚗		

RAJZ: JENES KATALIN

Ami megoszt, és aki összeköt

Az *Evangélikus Élet* szeptember 23-i számának címlapján jelent meg *D. dr. Harmati Béla* nyugalmazott püspök írása *Egyházunk belső egységének külső jelei* címmel. A gazdag hazai és nemzetközi teológiai és gyakorlati tapasztalattal rendelkező nyugdíjas egyházvezető szomorúan és aggodalommal írt az egyházunkban kialakult liturgiai összevisszaságról.

A lap október 7-i számának 13. oldalán *Tubán József* lelkész tollából *Az egyház egysége vagy az egység egyháza?* címmel hozzászólás jelent meg ehhez a vezércikkhez.

A hozzászólás hangnemében és stílusában is nagyon eltér az eredeti cikktől. Harmati Béla egy létező és sokaknak fájdalmat okozó problémára, egyházunk megosztottságára hívta fel a figyelmet, és ebből a zsákut-cából való kiút keresésre buzdított.

A hozzászólásban Tubán József helyesen állapítja meg, hogy a külső, formális egységnél fontosabb az evangélium tanításában való egység. Azt a véleményét is jó szívvel el lehet fogadni, hogy egyházunkban a hitoktatásban, az igehirdetésekbén irányadó szempontnak kell lennie a lutheri hitvallásosság-nak, és hogy szószerkeinkről a tiszta és igaz evangéliumnak kell hangoznia.

A közös nevezőről viszont egyszer csak átvált egy harcias hangnemre, és támadásba lendül. Ettől a forduló-ponttól már nem a hivatkozott cik-kele foglalkozik, hanem az övétől el-térő véleményűekkel. A felvetésekre nem érvekkel válaszol, hanem vádak-kal. Minden vélt bajért a másként lá-tókat hibáztatja...

Konkrétumok nélkül „kettős mér-cével” és „aknamunkával” vádol, majd „ügyenközni” kezd. A más litur-giai véleményen lévő kisebbséggel (?) szemben a „teológiai-liturgikai felkés-zületlenség” a címke.

A szerző úgy ír, mintha az evangé-likus liturgia területén csak egy he-lyes forma létezne, és ez az egyetlen helyes forma került volna veszélybe... Fel sem vetődik benne, hogy *Luther* egyházában éppen a reformátor pél-dája és hitvallásainkban is olvasható érvei nyomán alakult ki a sokféle liturgikus rend néhol díszesebb, néhol pedig egyszerűbb formája.

Luther írja: „*A mise csak merő em-beri találmány, nem Isten parancsol-ta. Mi pedig minden emberi talál-mányt bátran elvethetünk, ahogyan Krisztus mondja Mt 15,9-ben: »Hiá-ba tisztelnek engem, ha emberi pa-rancsolatokat tanítanak isteni taní-*

tás gyanánt.«” (*Schmalkaldeni cikkek*, második rész, második tétel, 1. pont.)

A hozzászólás kritikája a gyüleke-zetekig (vagy a lelkészekig) is elér. Tubán József felrója, hogy az énekes-könyv megjelenése után harminc évvel sem használják az úgynevezett liturgikus rendet a gregorián dalla-mokkal és feleletekkel...

Nem tudja vagy nem meri végig-gondolni, hogy bizonyos formákkal (ideértve az énekeskönyv és az új li-turgia bizonyos elemeit) kapcsolatos idegenkedés mögött nem „egy szűk csoport példátlan érzelmi hadjárata”, hanem történelmi, felekezeti tapasztalatok és az evangélikus identitást érintő kötődések húzódnak meg. Ezekre nem figyelni és ezekkel nem számolni több mint hiba.

Az irány- és aránytévesztés koro-nája, amikor a szerinte „érzelmi had-járatot folytató szűk csoportot” (akik ugyan nem erőltettek senkire sem-mit, csupán megfogalmazták a más véleményüket) az egység megbontó-iként állítja be...

Akik evangélikusként itt éltek Ma-gyarországon az elmúlt kilenc évben, és figyelemmel kísérték egyházunk éle-tét, azok jól tudják, hogy mi történt. Akik olvasták az egyházi újságokat, lát-ták és hallották az evangélikus hitéleti műsorokat, azok jól tudják, hogy a je-lenlegi összevisszaságot és megosztot-taságot az egyoldalú és erőszakos prop-aganda korbácsolta fel, amely lé-nyegében párbeszédképtelen volt. Ez erősítette fel és polarizálta az egyéb-ként is meglévő, de komoly problémát nem okozó szemléletbeli és teológi-ai különbségeket. Ennek voltunk ta-núi és elszennedői a közegyházban, a lelkészek között, és sajnos ez okoz mindmáig problémákat néhány gyü-lekezetben, ahol a liturgiai területen egyoldalúan elkötelezett lelkész ráerő-szakolja akaratát a közösségre.

Ebből a zsákutcából kiutat kell találni.

Személyesen is elkötelezett va-gyok ebben, püspökként pedig tör-vényben előírt kötelességem is az egyház egységén való munkálkodás.

A világ úgy működik, hogy az erő-szak ellen ellentétes irányú, de na-gyobb erőszakot vetnek be. Az erő, az erőszak hatalmának ez a logikája. Erő-szakkal viszonylag egyszerűen rendet is lehetne teremteni ebben az egyházi zűrzavarban is. Ehhez az egyik vagy a másik formát kötelezően el kellene rendelni. Viszont parancsszóval csak látszategységet, külső egyformaságot le-

het teremteni. Minden diktatúra el tud-ja érni az egységet a felszínen. De csak a felszínen. Az erőszak látszategysége alatt azonban mindig megnő a fe-szültség. Erre sajnos az egyház törté-netében is találunk példákat...

Jézus módszere azonban más. Ne-künk pedig Jézusra kell figyelnünk, és őt érdemes követnünk. Ő nem az erőszak, hanem a szeretet erejével dolgozik. Ő nem erőlteti rá mások-ra még a jót sem. „*Akarsz-e meggyó-gyulni?*” (Jn 5,6b) – kérdezi a Bethes-da mellett a bénától. A szeretet figyel-mes és tapintatos. Nem gázol át a másikon. Képes úgy is szeretni és el-fogadni a másikat, ahogyan van. Jé-zus nem a felszínt változtatja meg, hanem belülről indítja el a változást. Jézusnál nincs uniformis, mégis át-alakul általa minden. A közelében fel-ébred az összetartozás érzése, és benne létrejön az egység.

Milyen jó felfedezni az *Ágostai hit-vallás* VII. cikkében, az egyházról szóló tanításban ezt a jézusi, nagyvo-nalú, megengedő, ugyanakkor a lé-nyegre figyelő szemléletmódot: „*Az egyház valódi egységéhez elegendő, hogy egyetértés legyen az evangélium tanításában és a szentségek kiszol-gáltatásában. De nem szükséges, hogy az emberi eredetű szokások és szertar-tások mindenütt egyformák legye-nek...*” Harmati Béla idézi cikkében ezt a szakaszt. Tubán József hozzászólá-sa is utal rá, ő azonban csak az első mondatot idézi.

A jelenlegi nyomorúságunk és a ki-út teológiai megközelítésben:

Egyházunkban egy fontos, de nem központi kérdés (a liturgia kérdése) helytelenül a centrumba került. A li-turgiai formák (emberi eredetű szo-kások) nem a teológiai centrumba va-lólk! A reformatori útmutatás szerint a helyükre kell tenni és a helyükön kell kezelni őket.

Az evangélikus egyházban a fő he-lyen a Jézus Krisztusban kapott öröm-hírnek, az evangéliumnak kell lennie. Jézusnak, akiről az evangélium bi-zonyosságot tesz, és aki a szentséget szentséggé teszi. Ha tényleg ő lesz a fő helyen, akkor az emberi (liturgiai) for-mák kevésbé lesznek zavarók és meg-osztók. Benne minden egyéb külön-bözőség eltörpül, és a vihar lecsende-sül. Ő teremtheti meg közöttünk azt az egységet, amelyet mi, emberek csak elrontani tudunk.

■ SZEMEREI JÁNOS,
a Nyugati (Dunántúli)
Egyházkerület püspöke

Paksi Pro Urbe díj

Paks Város Önkormányzatának Képviselő-testülete Pro Urbe emlékérm-et adományozott a város kulturális és társadalmi életében kifejtett ki-emelkedő teljesítményéért *Szabó Vilmos Bélának*, a Paksi Evangélikus Egyházközség lelkészének, a Tolna-Baranyai Egyházmegye esperesének. A kitüntetést az október 23-i városi ünnepségen adta át *Hajdú János* pol-gármester.

HIRDETÉS

Szokásos havi nyugdíjas-összejövetelünket kivételesen november 9-én 10 órakor tartjuk a Nyugdíjas Lelkészek Otthonában (Budapest II., Hű-vösvölgyi út 193.). Az alkalmon *dr. Reuss András A teológia mai helye-te – kísérllet az áttekintésre* címen tart előadást.

HIRDETÉS

Ökumenikus kórustalálkozó

A Magyar Egyházzenei Társaság (MET) november 17-én, szombaton 10–14 óra között a belvárosi Szent Mihály-templomban (Budapest V., Vá-ci utca 47/b) ökumenikus kórustalálkozót tart. Idei témánk: zsoltárok az advent–karácsonyi ünnepkörben.

Minden érdeklődőt szeretettel várunk! A szervezők nevében:
DR. KINCZLER ZSUZSANNA, *a MET pedagógusszekciójának vezetője*

HIRDETÉS

Hálaadó istentisztelet Nagybánhegyesen

Ünnepi istentisztelet keretében adunk hálát Istennek falunkért, ahová százhetven évvel ezelőtt települtek őseink, és százötven éves műemlék gyülekezeti házunkért, amely az évfordulóra megújult. Örömnünpün-ket november 11-én, vasárnap 15 órakor tartjuk templomunkban szlo-vák és magyar nyelven. Igét hirdet: *Gáncs Péter* elnök-püspök.

Szeretettel várunk mindenkit alkalmunkra.

A nagybánhegyesi evangélikus gyülekezetet tagjai

HIRDETÉS

Álláshirdetés

A nyíregyházi Túróczy Zoltán Evangélikus Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Óvoda az alábbi álláshelyeket hirdeti meg: *két fő ha-tározatlan idejű óvodapedagógus munkakör*.

A pályázatok benyújtásának határideje: 2012. november 16. (A pályá-zathoz lelkészi ajánlás csatolása szükséges.) Cím: 4400 Nyíregyháza, Lu-ther u. 7.

Bővebb felvilágosítást *Kovácsné Mráz Ágnes* intézményegység-veze-tőnél a 20/824-9067 és a 42/504-936 telefonszámokon lehet kérni.

HIRDETÉS

Meghívó férfinapra

Regionális evangélikus férfinap lesz november 17-én, szombaton 10-től 16 óráig a Pesterzsébeti Evangélikus Egyházközség nagytermében (1204 Budapest, Ady E. u. 89.) *Állj a helyedre a családban, a gyülekezetben, a társadalomban!* címmel. A témát előadás, zenei műsor és csoportos be-szélgetés segítségével dolgozzuk fel.

Szerény ebédről a pesterzsébeti Józsué férfikör gondoskodik.

Érdeklődni és jelentkezni *Győri János Sámuel* evangélikus lelkésznel lehet a jelentkezők létszámnak megadásával november 10-ig (tel.: 20/824-5855, e-mail: zmc@enternet.hu).

Minden férfi testvért szeretettel várunk.

FIZESSEN ELŐ LAPUNKRA!

HIRDETÉS

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Olvassa az Evangélikus Élet digitális változatát!

Válogasson az első magyar platformfüggetlen online újságosstand kínálatából, olvasson számítógépen, táblagépen vagy okostelefonon!

 www.digitalstand.hu
Csatlakozzon hozzánk a Facebookon is!

HIRDETÉS

Adventi gyertyagyűjtogatós Balatonszárszón

Szeretettel várunk a november 30. és december 2. kö-zötti hosszú hétvégére az Evangélikus Konferencia- és Missziói Otthonba, Balatonszárszóra minden érdeklő-dőt, aki szeretné az adventet csendes együttléttel kez-deni, a várakozás örömet közösségben megtapasztalni. Programkínálat: adventikoszorú-készítés, népdaltanu-lás, betlehemezés, mézeskalács-készítés, sok-sok ének-lés. A hétvége lelki vezetője *Smidéliusz Gábor* lelkész.

Részvételi díj (teljes ellátást tartalmaz péntek va-csorától vasárnap ebédig): felnőtteknek 13 000 forint, gyermekeknek 14 éves kor alatt 7000 forint; 3 éves kor alatt ingyenes a részvétel.

Mindenkit szeretettel várunk!

NOVEMBER 4. – AZ 1956-OS FORRADALOM LEVERÉSÉNEK GYÁSZNAPJA

Maléter Pálra emlékeztek

BODA ZSUZSA FELVÉTELE

Maléter Pál (1917–1958) emléktáblájának megkoszorúzásával kezdődött október 26-án az országos presbitérium ülése. Egyházunk vezetők testülete többéves hagyományt folytat, mikor megemlékezik az 1956-os forradalom és szabadságharc idején honvédelmi miniszteri pozíciót betöltő evangélikus katonatisztról.

Az ünnepi eseményen részt vevők – az országos presbitérium tagjai és az országos iroda dolgozói – elénekelték a *Himnusz*t, Kákay István Dezső országos irodaigazgató elhelyez-

te a koszorút az emléktáblán, majd Gáncs Péter elnök-püspökkel és Pröhle Gergely országos felügyelővel együtt főhajással fejezték ki tiszteletüket a szabadságharc mártírja előtt.

Maléter Pál orvostanhallgatóként 1939 első felében lakója volt az Üllői út 24. alatti épületnek; egykor itt, a mai országos iroda székhelyén működött a híres Luther Otthon. Az épület falán 2008. november 4. óta örzi emléktábla a mártír emlékét.

■ BALLA

Fasori szeretetvendégség '56 jegyében

► Különleges alkalomra szólt a fasori evangélikusok meghívója: október 20-án nemcsak az 1956-os forradalom eseményeit idézték fel az egybegyűltek, hanem egykori esperes-lelkészükre, Gyöngyösi Vilmos-ra is emlékeztek, aki 1952 és 1958 között szolgált a közösségben.

A szeretetvendégségen Aradi György áhítata hangzott el. A lelkész ehhez *Ordass Lajos* 1956 októberében írt egyik ígéhirdetésének részleteit hívta segítségül. Ezután a Gyöngyösi család fényképtárcájából kiválasztott mintegy hatvan kép vetítésével az 1950-es évek fasori életét idézték fel.

Gyöngyösi Vilmos az '56-os események idején a fasori gyülekezet lelkésze volt; hatvan éve kezdte meg itt a szolgálatát, és ötvennégy éve távo-

ként szolgálhatott nyugalomba vonulásáig. A Miskolcra indult életút nyolcvan év után a Mainz melletti Rüsselsheimben ért véget 1995-ben.

Ezen a szombati rendezvényen Gyöngyösi három egykori segédlelkésze közül kettő – dr. Juhász Géza és dr. Cserhádi Sándor –, valamint a harmadik, Mezősi György özvegye is köszöntött. Személyes emlékeit hozzászólásában osztotta meg a jelenlévőkkel D. dr. Harmati Béla nyugal-

Balról jobbra: ifj. Gyöngyösi Vilmos, Freitag (Gyöngyösi) Judit, dr. Cserhádi Sándor, özv. Mezősi Györgyné, mögötte Aradi György, dr. Juhász Géza, Pelikán András, Mánicke-Gyöngyösi Krisztina, mögötte Gyöngyösi István és Gyöngyösi Béla

zott. A fasoriak meghívására most először gyülekezett össze utolsó magyarországi lakhelyén mind az öt Gyöngyösi gyermek: Krisztina, Vilmos, István, Béla és Judit. A Damjanich utcai lelkészlakás egykori lakói gyerekfejjel élték át a forradalom napjait, a nagyobb testvérek azonban élénken emlékeztek a történetekre, majd édesapjuk meghurcolására.

1958-ban a német gyökerekkel is rendelkező lelképásztor útlevelet kapott, és elhagyta Magyarországot: családjával együtt a nyugat-németországi Frankfurtban telepedett le. A németül kiválóan beszélő Gyöngyösi gyülekezeti, majd kórházlelkész-

mazott püspök és Szirmai Zoltán nyugalmazott fasori esperes-lelkész.

Az este folyamán elhangzott a „Paradicsomnak te szép élő fája...” kezdetű evangélikus ének is; ennek Gyöngyösi által németre fordított verziója – *Du schöner Lebensbaum des Paradieses* – egyike azon két magyar éneknek, amely a bajor evangélikus énekeskönyvet is gazdagítja.

A nap zárásaként a jelenlévők közösen sétáltak el az 56-osok terén lévő emlékműhöz, ahol a gyülekezet nevében koszorút helyezett el Lukács Katalin presbiter és ifj. Gyöngyösi Vilmos.

■ PELIKÁN ANDRÁS,

ARADI GYÖRGY

Kivert fogak reményt adó ereje

► Az 1956. októberi forradalom néhány napos örömmámorát nagyon hamar felváltotta a megtorlás kegyetlen időszaka. Elég volt egy rosszindulatú feljelentés vagy akár egy félreértett pillantás, egy rossz helyen kimondott szó, és az illető máris a kegyetlen vallatók karmai között találhatta magát. A Csömörön szolgáló Solymár János egyike volt azoknak az evangélikus lelkészeknek, akik saját bőrükön tapasztalhatták meg, mit jelentett 1956. november 4-e után, ha valakire az „ellenforradalmár” bélyeget sütötték. Fiával, Solymár Péter nyugalmazott evangélikus lelkésszel beszélgettünk.

– Édesapám 1909-ben született Békéscsabán. Teológiai tanulmányai végeztével több helyen volt lelkész, Nyíregyháza és Csömör volt a két legfontosabb szolgálati helye. Csömörre 1948. december 6-án költöztünk, itt azután huszonkét évig szolgált.

– Így az 1956-os eseményeket is ezen a Budapest melletti településen élték át.

– Mi akkor ikertestvéremmel, Palival tizenhat éves gimnazisták voltunk. Mint a legtöbb fiatal, mi is lelkesen vetettük bele magunkat az eseményekbe. A Kossuth téren október 25-én azért éltük túl a mézárást, mert a tömeg legkülső részén voltunk – bár egy barátunk mellettünk halt meg. Szüleink otthon sírva gyászoltak, mert azt hitték, mi is áldozatul estünk.

A fővárosi harcok azonban nem riasztottak vissza bennünket, hazaérve csatlakoztunk az időközben megalakult csömöri nemzetőrséghez. Tagjai vállalták többek között a csömöriek élet- és vagyonbiztonságának őrzését. Azokban a drámai napokban egyetlen pisztolylovás sem dördült el a településen.

– November 4-e után Csömörön is megindult a bosszúhadjárat.

– A forradalom leverése után a nemzetőrséget feloszlatták, tagjait és szimpatizánsait sorban elővették. Egy este a parókia nyugalmát is fegyveresek dörömbölése verte fel. Édesapámat azzal vádolták, hogy engedte, hogy a fiait magával ragadja az „ellenforradalom” szele. Ezenkívül bűne volt az is, hogy Budapestről kitiltott vagy politikai okokból börtönviselt személyeket is befogadott átmenetileg az otthonába. Arról nem is beszélve, hogy a felesége – ahogyan ők fogalmazták – a „kapitalizmus sötét ügynöke” volt, mert a Szabad Európa Rádiót hallgatta. Felforgatták az egész házat, mert fegyvert kerestek, de természetesen nem találtak, hiszen nekünk nem volt ilyenünk.

Azon a lázálomszerű éjszakán végül édesapámat magukkal vitték, mi persze azt sem tudtuk, hova.

– Mit tudtak tenni ebben a helyzetben?

– Rábészéltem édesanyámat, hogy Palival együtt engedjen el bennünket Ordass püspök úrhoz, hogy segítségét kérjünk tőle.

– Sikerrel jártak?

– A püspök úr meghallgatott minket, majd azzal bocsátott el, hogy imádkozni fog édesapáért, illetve a pásztor nélkül maradt gyülekezetért. Zárójelben jegyzem meg: csak néhány évvel ezelőtt jutott tudomásunkra az Evangélikus Országos Levéltár jóvoltából, hogy a püs-

pök úr akkor írt egy levelet édesapám ügyében. De sajnos nem járt sikerrel.

Azonban nem adtuk fel. Testvéremmel elmentünk Dezséry Lászlóhoz, aki akkor már lemondott a püspöki tisztról.

– Miért pont hozzá mentek?

– Édesapámmal régóta ismerték egymást, és jóban is voltak. Dezséry nagy reményű, evangélizáló lelkésznek indult, aztán elsodorta a politi-

A Solymár család a hatvanas évek elején – (balról jobbra) Pál, Ilona (Cila), János, Ágnes és Péter

ka szele. Amikor felkerestük, és elmondtuk neki, mi történt, megígérte, hogy megpróbál segíteni.

– Közben érkezett valami hír a családfőről?

– Azt megtudtuk, hogy a kistarcsai internálótáborba vitték, de természetesen semmi esélyünk sem volt, hogy kapcsolatba kerüljünk vele. Egy kis idő múlva titkos csatornákon értesültünk arról, hogy átszállították a váci börtönbe. Nagyon kétségbeestünk, mert tudtuk, hogy annak vagy kivégzés, vagy nagyon hosszú börtönbüntetés lehet a vége. Ekkor megint felkerestük Palival Dezséryt, aki rögtön telefonált valakinek. Egy hosszabb, fojtott hangú beszélgetés után csak annyit mondott: „Édesapátok él, és hamarosan visszatérhet az otthonába.” Így is történt. Igaz, hogy lefogya, összeverve, rongyosan, bűdösen és borotvátlanul, de néhány nap múlva belépett a parókia ajtaján.

– Beszélt arról, mi történt vele?

– Akkor semmit nem mondott. Leakasztotta a szögről a templomkulcsot, átment a templomba, magára zárta az ajtót, és több mint egy órán keresztül térdén állva imádkozott az oltár előtt.

Hosszú-hosszú napok teltek el, mire lassan, szinte harapófogóval ki tudtunk húzni belőle valamit a kistarcsai és a börtönményeiről. Olyan szenvedéseken ment keresztül, amelyek a haláláig elkísérték. Az örök egyik kedvenc napi kínzása például az volt, hogy elmondatták vele a *Miatyánkot*. Amikor a „bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek” sorokhoz ért, elkezdtek ütni, verni, rugdosni.

Kiverték a fogait is. Egy óvatlan pilanatban valahogy sikerült őket összeszednie és a zsebébe rejtjenie.

Néhány évvel később megjelent egy férfi a parókia. Titokban, mert sokáig az egész családnak megfigyelés alatt állt. Édesapámat kereste: meg akarta neki köszönni, hogy a börtönben megmentette az életét. Történt ugyanis, hogy amikor ezt a férfit csaknem félholtra verve belök-

ték a cellába, a sérülései miatt szinte résnyire sem tudta kinyitni a száját. Egy-két jobb érzésű őr titokban gyümölcsdarabkákat adott nekik. Ezeket édesapám az összegyűjtött, zsebébe rejtett fogakkal péppé vagdosda, reszelte, és ezzel etették a szerencsétlen embert. Ez adott aztán erőt ennek a kőművesnek, hogy ne a halált, hanem az életben maradást kívánja.

– Hogyan szabadult az édesapja?

– Egyik nap kinyílt a börtöncella ajtaja, és őt szólították. Lelkileg felkészült a szokásos, napi verésre, de meglepetésére a börtönparancsnok irodájába kísérték, aki közölte vele, hogy az elene emelt vádak alaptalanok, ezért szabadon bocsátják. Előtte azonban alá kellett írnia egy papírt, amelyen igazolta, hogy testi fenyegetésben nem részesült. Amikor édesapám hatvanhárom éves korában meghalt,

az orvostól megtudtuk: csoda, hogy a börtönben szétrúgott veséje és mája már korábban nem mondta fel a szolgálatot.

– Gondolom, papgyerekeként az Önök számára nem volt egyszerű a továbbtanulás sem.

– Hát nem. Ági nővérünket csak az iskolakezdés után négy hónappal vették fel a gimnáziumba. Hiába tanult nagyon jól, és hiába szeretett volna biológia szakra menni, csak a gyors- és gépiróiskolát végezhetette el, de oda is csak protekcióval kerülhetett be.

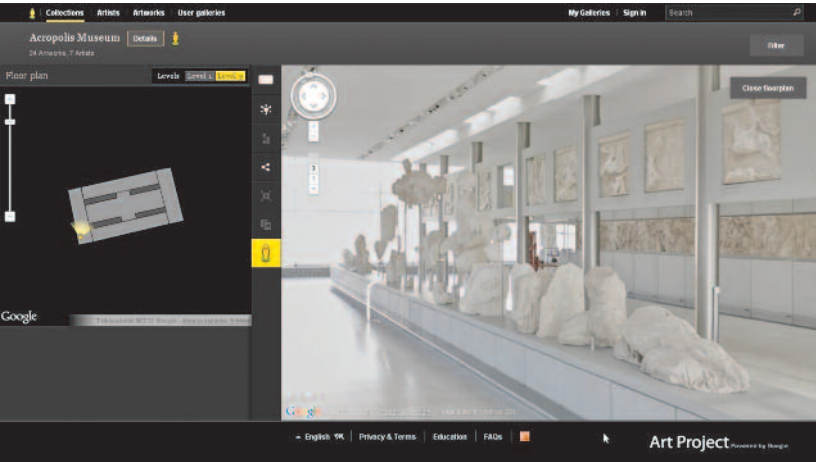
Dr. Vörös István igazgató úr nagy bátorságról tett tanúbizonyságot, amikor két év múlva Ági öccseit, vagyis minket, az újabb két papgyereket felvette a Trefort utcai gyakorlógimnáziumba. Pali testvéremből kiváló állatorvos lett volna; hatszor utasították el a felvételin. Végül Gödöllőn végzett agrármérnöként. Én mindig is lelkész szerettem volna lenni, így nekem volt a továbbtanulásban a legegyszerűbb dolgom.

Nagyon kegyetlen és zűrzaravos korszak volt, amelyben nekünk is részünk volt. Akik benne élték, a mai napig hordozzák terheit.

■ BODA ZS.

Térképből múzeumba

Az elmúlt pár hónapban sokszor lehetett hallani a térképekről. Történt ugyanis, hogy az Apple, a talán legismertebb okostelefon, az iPhone gyártója úgy döntött, készülékeire a korábban igen jól teljesítő *Google Maps* helyett saját térképmegoldását telepíti. Ez azonban korántsem annyira érett termék, mint az egyébként telefont és operációs rendszert fejlesztő rivális megoldása – de valamikor lépnie kellett a világ ma talán legértékesebb vállalatának. Rengeteg szolgáltatás épül ugyanis a helymeghatározásra, és az Apple kénytelen saját térképkezelő rendszert fejleszteni, ha nem akar hosszú távú függésbe kerülni másoktól.

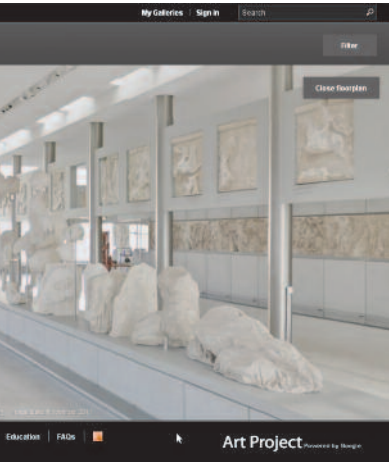
A térképpalkalmazás a 22-es csapdája néven elhíresült fogalom egyik élő példája. *Heller* szatirikus regényének címe az egymást kizáró lehetőségek közötti feloldhatatlan ellentét szinonimája lett. A könyvben a 22-es szabály szerint minden olyan katonát fel kell menteni a szolgálat alól, aki megőrült, ezért kéri a felmentését; viszont ha kéri, akkor gondol a saját biztonságára, ez pedig azt jelenti, hogy nem örült.

A felhasználói elégedettségre sokat adó cég kénytelen volt félkész rend-

szerrel kijönni, ugyanis – s itt a 22-es csapdája – a felhasználók hibajelzései kellene ahhoz, hogy a térképpalkalmazás minél pontosabb legyen. Éppen ezért a tréfák keresztttüzébe került szolgáltatás folyamatosan fog fejlődni, és minden bizonnyal megszűnnek az olyan jellegű hibák, mint a Gellért-hegy mellett álló sziklakápolna megjelenése a Duna közepén.

A világ másik felén az *Android* operációs rendszert használó készülékek gazdái továbbra is élvezhetik a *Google Maps* előnyeit, amely méltán érdemelné ki a „korunk legjobb térképpalkalmazása” címet.

Eric S. Raymond alapítja meg *A katedrális és a bazár* című könyvé-

nek egyik, programozóknak felállított tételeként, hogy azok a legjobb alkalmazások, amelyek nemcsak a számukra kijelölt feladatban jeleskednek, hanem olyan problémák is megoldhatók velük, amelyekre eredetileg nem is gondoltak. A *Google Maps Street View*, azaz utcai nézet módja lehetővé teszi, hogy úgy járjunk végig útvonalakat, mintha mi magunk is ott lennénk. Az érzet nem véletlen, ugyanis ezeket a területeket a Google panorámakamerával felszerelt au-

EGYHÁZ ÉS VILÁGHÁLÓ

Rovatgazda: Nagy Bence

tói járták be, folyamatosan képeket készítve róluk – a böngészőben aztán mi magunk is végiglépkedhetünk ezeken az utakon.

Mivel a technológia adott volt, a Google elhatározta, hogy az utcán barangolást beviszi a múzeumok belsejébe. Így született meg a *Google Art Project* (<http://www.googleart-project.com>), amely 2011-es indulásakor kilenc ország tizennégy múzeumának csaknem ezer alkotását kínálta megtekintésre – úgy, mint ha az adott múzeum kiállítótermeit látogatnánk végig.

A projekt akkora figyelmet kapott a világ kulturális intézeteinek részéről, hogy idén tavasszal már negyven ország százötvengy múzeumának mintegy harmincezer alkotása szerepel a gyűjteményben.

Nemcsak bejárhatjuk a virtuális múzeumokat, hanem a képekből saját katalógust is összeállíthatunk, amelyet utána bármikor könnyen és gyorsan megtekinthetünk. Ezen túlmenően pedig kommentelni is lehet a festményeket, illetve meg is oszthatjuk barátainkkal és ismerőseinkkel kedvenc képeinket...

Bár e sorok írója próbálta megtalálni idősebb *Lucas Cranach Luther Mártonról* festett portréját, az nem része a gyűjteménynek. De akit érdekelnek a reneszánsz mester művei, az megtalálhatja az 1531-es *Ádám és Éva a paradicsomban* vagy az 1501-es *Keresztrefeszítés* című képet a művész más vallási témájú alkotásaival egyetemben. És persze még számos más neves festő a garancia arra, hogy akár napokra elveszünk a látnivalók között.

■ N. B.

HIRDETÉS

Evangélikus műsor a Magyar Televízióban

November 4-én, vasárnap az M1-en 11.30-kor, az M2-n 14.35-kor az *Útmutató* című műsorban *Schulek Mátyás* mondja el gondolatait az életet megtartó Isten szeretetéről, az örök élet üzenetéről és a másokért feláldozott életről. Szerkesztő: *Nagy László*, rendező: *Horváth Tamás*.

HIRDETÉS

KÖT-összejövétel

A Keresztény Ökumenikus Baráti Társaság (KÖT) következő összejövétele november 5-én, hétfőn 18 órakor lesz a Kelenföldi Evangélikus Egyházközség XI. ker., Bocskai út 10. szám alatti gyülekezeti termében. Előadó: *Solt Pál*, a Legfelsőbb Bíróság korábbi elnöke. Az előadás címe: *Az ökumené útjai – a Taizéi Közösség*. Minden érdeklődőt szeretettel várnak.

HIRDETÉS

Szívesen segítene?

A Magyar Rákellenes Liga *önkéntes segítőtársakat* keres daganatos betegek lelki támogatásához. Az érdeklődők számára Budapesten november közepétől, körülbelül négy hónapon keresztül, heti egy délutánt igénybe vevő ingyenes képzést indítunk. Jelentkezését november 15-ig várjuk! Elérhetőségeink: Magyar Rákellenes Liga, 1507 Budapest, Pf. 7. E-mail: lelkisegely@rakliga.hu, telefon: 1/225-1621, 20/565-5589.

HIRDETÉS

Budavári evangélikus szabadegyetem

A Bécsi kapu téri evangélikus templom kápolnájában (Budapest I. ker., Táncsics Mihály u. 28.) minden hónap első hétfőjén 19 órai kezdettel szabadegyetemi előadások hangoznak el. A következő alkalom november 5-én lesz. Előadó: *dr. Fábri György* médiakutató, az Északi Egyházkerület felügyelője. Téma: *Értéktartalom az újmédia világában*. Házigazda: *dr. Fabiny Tamás* püspök. A részvétel ingyenes. A szervezők minden érdeklődőt szívesen látnak.

HIRDETÉS

Gyülekezetimunkatárs-képző tanfolyam

Piliscsabán, a Béthel Evangélikus Missziói Otthonban (Széchenyi u. 8–12.) gyülekezetimunkatárs-képző tanfolyam indul november 23–25-én. A tanfolyamon való részvétel ingyenes. Rövid életrajz és lelkeszi ajánlás szükséges. Jelentkezés az Országos Iroda (*Polyák Kata*), 1085 Budapest, Üllői út 24. címen vagy a 20/824-2013-as mobilszámon, illetve a kata.polyak@lutheran.hu e-mail címen. Jelentkezési határidő: november 12.

A jelentkezőket örömmel várja:
D. SZEBIK IMRE *nyugalmazott püspök, tanfolyamvezető*

HIRDETÉS

Kantátazenés istentisztelet

Szeretettel hívogatunk mindenkit reformációi kantátazenés istentiszteletre a ferencvárosi gyülekezetbe (IX. ker., Gát utca 2.) november 4-én 11 órára. Elhangzik *J. S. Bach Ein feste Burg* (BWV 80) kantátája. Közreműködik a Budapest-Hegyvidéki Kamarazenekar, a Ferencvárosi Kántorátus, *Juhász Orsolya* – szoprán, *Werner Ágnes* – alt, *Ujházy Márton* – tenor, *Muntag Lőrinc* – basszus. Vezényel: *Gémesi Géza*. Igét hirdet: *Koczor Tamás*.

HIRDETÉS

Fasori dzsesszistentiszteletek

A fasori dzsesszistentiszteletek második évadja indul november 11-én este 6 órától a fasori evangélikus templomban (VII. ker., Városligeti fasor 17.). A zenei közreműködő ezúttal is a *Monamo* lesz (*Szirtes Edina Mókus* – ének, hegedű, *Nagy János* – billentyűs hangszerek, *Mogyoró Kornél* – ütőhangszerek).

Az igényes és fiatalos istentisztelet evangélikus énekek dzsesszfeldolgozásain, igeolvasáson, imádságon, meditáción keresztül kínál megismételhetetlen spirituális élményt a résztvevőknek. Az istentisztelet fókuszában most az együttműködés témája áll.

A belépés (természetesen) díjtalan, minden érdeklődőt szeretettel várunk!

A fasori evangélikus gyülekezet

Az Evangélikus Élet

2005–2011. évi lapszámai

PDF formátumban letölthetők

a www.evangelikuselet.hu

címről.

Istentiszteleti rendek

♦ 2012. október 31.

Reformáció ünnepe. Liturgikus szín: piros. Lekció: Mt 5,1–10; Ézs 62,6–7.10–12. Textus: Róm 3,20–27. Énekek: 254., 258.

I., Bécsi kapu tér de. 11. (úrv.) Bence Imre; du. 6. Johannes Erlbruch; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. Koczor Tamás; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** du. 6. (úrv.) Horváth Ferenc; **V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Smidéliusz Gábor; de. 11. (úrv.) Gáncs Péter; du. 6. Cselovszky Ferenc; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** du. 6. (úrv.) Románné Bolba Márta; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** du. fél 6. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. fél 11. (úrv.) Molnár Sándor református lelkipásztor; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** du. 6. (úrv.) Szőke Noémi református lelkipásztor; **Rákospalota, XV., Régi Főti út 73. (nagytemplom)** du. 6. (úrv.); **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** du. 6. (úrv.) Fekete Gy. Viktor; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. Vető István; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** du. 6. Deák László; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. (úrv.) Széll Éva; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** du. 6. Kéri Tamás református lelkipásztor; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; **Budaörs, Szabadság út 75.** du. 6. Endreffy Géza.

♦ 2012. november 1.

XI., Németvölgyi út 138. du. 4. Gáncs Tamás; **XV., Rákospalota, Régi Főti út 73. (nagytemplom)** du. 6. Ponicsán Erzsébet; **XVI., Simongát u. 2. (cinkotai köztemető)** du. 2. Vető István.

♦ 2012. november 4.

Szentháromság ünnepe utáni 22. vasárnap. Liturgikus szín: zöld. Lekció: Mt 18,21–35; Fil 1,3–11. Textus: 1Móz 50,15–21. Énekek: 466., 79.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; du. 6. Balicza Iván; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. 9. (úrv.); **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. (úrv.) Sztójánovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv.); **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. (úrv.) Bálintné Varsányi Vilma; **Újpest, IV., Lebstüick M. u. 36–38.** de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyer, Tóth Aladár út 2–4.** dr. 9. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv., családi) Grendorf-Balogh Melinda; de. 11. (úrv., kantátazenés istentisztelet) Gáncs Péter; du. 6. (úrv., Megállónév ifjúsági istentisztelet) dr. Varga Gyöngyi; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (angol nyelvű áhítat) Scott Ryll; de. 10. (családi) Pelikán András; de. 11. (úrv.) Pelikán András; **Józsefváros, VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. Románné Bolba Márta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Románné Bolba Márta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv., kantátazenés istentisztelet) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. (úrv.) Benkóczy Péter; **Kerepesi út 69.** de. 8. (úrv.) Tamásy Tamás; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. dr. Blázy Árpádné; de. fél 10. (családi) Gáncs Tamás; de. fél 11. (úrv.) Adorjáni Dezső; du. 6. (vespera) dr. Blázy Árpádné; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. dr. Blázy Árpád; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.); negyed 12.; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. (úrv.) Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; **XIV. Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Főti út 73. (nagytemplom)** de. 10. (úrv.) Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv., családi) Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. (úrv.) Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. (úrv.) Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. (úrv.) Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. de. 11. (úrv.) Kovács Áron; Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) Győri Gábor; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. (úrv.) Győri Gábor; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. (úrv.) Széll Éva; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. (úrv.) Széll Éva; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. (úrv.) Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. (úrv.) Endreffy Géza; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Lacknerné Puskás Sára.

Összeállította: BODA ZSUZSA

HÍREK, HIRDETÉSEK

A szelíd reformátor: Huszár Gál

Az Evangelikus Hittudományi Egyetem a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karával közösen tudományos konferenciát szervez *Huszár Gál* születésének ötszázadik évfordulóján, a magyar tudomány ünnepén. A külföldi és hazai előadók historiográfiái, liturgikai, himnológiai, dogmatikai és nyomdatörténeti szempontból elemzik a reformátor munkásságát. A rendezvényen a Huszár Gál által szerkesztett graduáléban szereplő énekek is felhangzanak. A konferencia helyszíne az Evangelikus Hittudományi Egyetem auditorium maximuma (Budapest XIV. ker., Rózsavölgyi köz 3.), időpontja november 7., szerda 10-től 14 óráig.

HIRDETÉS

Ünnepi hangverseny a budahegyvidéki templomban

Rezessy László születésének századik évfordulója alkalmából ünnepi hangversenyt rendezünk november 11-én, vasárnap 18 órakor a budahegyvidéki evangélikus templomban (XII., Kék Golyó u. 17.). Gyülekezetünk egykori karnagyára kórusműveinek előadásával, szakmai életútjának áttekintésével, személyes emlékek felidézésével és egy jubileumi kiadvány bemutatásával emlékezünk.

Alkalmunkra minden érdeklődőt szeretettel várunk!

HIRDETÉS

Fogadóórát minden hónap első hétfőjén tartom. Mindenkit szeretettel várok délután három órától öt óráig a Déli Egyházkerület székházában (1088 Budapest, Puskin u. 12.).

Radosné Lengyel Anna országosfelügyelő-helyettes, a Déli Egyházkerület felügyelője

HIRDETÉS

Nyugati egyházkerületi közgyűlés

Tisztelettel és szeretettel hívjuk a Nyugati (Dunántúli) Evangelikus Egyházkerület közgyűlésének szavazati és tanácskozási joggal rendelkező tagjait, valamint minden érdeklődőt a győri kerületi székházban (Győr, Bajcsy-Zsilinszky út 26.) november 17-én, szombaton 9.30-kor kezdődő közgyűlésre.

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból november 4-étől november 11-éig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
12.05 / Bartók rádió <i>Budapesti Bach-hét, 2012</i> Bach: 114. és 115. kantáta a Deák téri evangélikus templomban 12.30 / Vörösmarty Rádió <i>Lélekhangoló</i> Az Evangelikus Rádiómisszió műsora (www.vorosmartyradio.hu) 14.15 / M2 <i>Tűrmezei Erzsébet-portré</i> 14.40 / M2 <i>Fasori tanárok</i> 15.05 / Bartók rádió <i>Beszélgetések az egyházzenéről</i> Bach kantátáiról Kamp Salamon beszél 19.35 / Bartók rádió <i>Kapcsoljuk a Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermet</i> Franck: 150. zsoltár	08.40 / Duna World <i>Párizs varázsa (magyar ismeretterjesztő film)</i> 13.30 / Kossuth rádió <i>Erős vár a mi Istenünk!</i> Az evangélikus egyház félórája 14.06 / Kossuth rádió <i>Arcvadások</i> Gáborjáni Szabó Péter építész 18.15 / Pax Tv <i>Kitöltött űr</i> Portréfilm Szita István evangélikus lelkész festőművészlől 20.15 / Duna Tv <i>„Népek Krisztusa, Magyarország” – 1956 (magyar dokumentumfilm-sorozat)</i> 4/3. rész	8.30 / Duna Tv <i>Hazajáró</i> Keresztény-havas Brassótól a Tömösi-szorosig 10.30 / Pax Tv <i>Molnár Mária nyomdokain</i> Portréfilm a református diakonisszáról 13.30 / Kossuth rádió <i>Tanúim lesztek!</i> A római katolikus egyház félórája 16.00 / Duna Tv <i>Mesélő cégtáblák (ismeretterjesztő sorozat)</i> 21.00 / Duna Tv <i>Aviátor (amerikai játékfilm, 2004)</i> (163') 23.00 / Bartók rádió <i>Éjszakai dzsesszklub</i> Válogatás Micheller Myrtill, valamint Váczi Eszter és a Quartet felvételeiből	10.40 / M2 <i>Mindentudás Egyeteme 2.0</i> 13.30 / Kossuth rádió <i>„Tebenned bíztunk eleitől fogva...”</i> A református egyház félórája 15.00 / Pax Tv <i>Maulbertsch Magyarországon (ismeretterjesztő film)</i> 15.25 / Duna World <i>Talentum</i> Hernádi Gyula 77 arca 19.35 / Bartók rádió <i>Schiff András Beethoven-szonátaestje</i> 21.00 / Duna Tv <i>Egerek és emberek (amerikai játékfilm, 1992)</i> (106') 23.05 / M1 <i>Múlt-kor</i> Történelmi magazin
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
09.35 / Duna World <i>Magyar elsők</i> Az első magyar lombikbébi 11.00 / Duna Tv <i>Híres zeneszerzők nyomában</i> Berlioz 12.05 / Bartók rádió <i>Tátrai Vilmos 100</i> X/6. rész 14.06 / Kossuth rádió <i>Arcvadások</i> Jankovics Marcell 15.00 / Pax Tv <i>Titokzatos Erdély (útifilm)</i> 19.05 / Duna Tv <i>Talentum</i> Szabadi Vilmos 19.30 / Pax Tv <i>Szárnyas oltárok (ismeretterjesztő film)</i> 23.00 / Bartók rádió <i>Dzsessz a Márványteremben</i> A Kaltenecker-trió koncertje	08.35 / Duna Tv <i>Szerelmes földrajz</i> „Szétnézve egy-egy pillanatra még” Ikával Tihanyban – Illyés Gyula emlékére 11.00 / Duna Tv <i>India és Nepál (spanyol ismeretterjesztő sorozat)</i> 15.30 / Duna Tv <i>Univerzum</i> Varázshegyek – A Magas-Tátra vadonja 21.05 / Duna Tv <i>Aranypálca</i> Kálmán Imre nemzetközi operett-musical karmesterverseny 21.05 / Bartók rádió <i>Az Alpoktól Zoborvidékig</i> Zenés barangolás a nagyvilágban: Kazahsztán, Kána	05.25 / Duna Tv <i>Élő népzene</i> 09.15 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> Gachal János, a vértanú püspök 12.15 / Duna Tv <i>Cyrano de Bergerac (amerikai játékfilm, 1950)</i> (109') 16.10 / M1 <i>Én, József Attila</i> Így készült a Madách Színház előadása 16.35 / Duna Tv <i>Pesti mese (magyar játékfilm, 1937)</i> (72') 16.55 / Duna World <i>Magyar történelmi arcképcsarnok</i> Nádasdy Tamás (1498–1562) 19.35 / Bartók rádió <i>Mozart: Titus kegyelme</i> Kétfelvonásos opera	8.00 / Civil Rádió (Budapest) <i>Lélekhangoló</i> Az Evangelikus Rádiómisszió műsora (www.civilradio.hu) 10.00 / M1 <i>Huszár Gál</i> 11.45 / Duna World <i>II. Rákóczi Ferenc ábécéskönyvecskéje (magyar ismeretterjesztő film)</i> 14.45 / M1 <i>Nulladik óra (amerikai film, 1985)</i> (93') 15.05 / Bartók rádió <i>Musica sacra</i> 19.35 / Bartók rádió <i>Perényi Miklós (gordonka), Szokolay Balázs (zongora) hangversenye</i> 02.00 / Petőfi rádió <i>Éjszaka Petőfivel</i>

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (november 4.)

Micsoda a halandó, hogy törődsz vele, és az emberfia, hogy gondod van rá? Zsolt 8,5 (Róm 5,8; Mt 18,21–35; Fil 1,3–11; Zsolt 143) *Desmond Morris* humánetológus szerint alig száz emberre lehet gondunk. Ők tartoznak hozzánk. A tudós nevetségesnek tartja a keresztyén „mindenkit szeressünk” eszményt. Mi azért törekszünk arra, hogy minél kevesebben legyenek egyedül, nehogy valakit is elveszítsünk. Általában nem sikerül. A zsoldáros hite, hogy Isten gondol ránk. Bent vagyunk abban a körben, amely hozzá tartozik. Fontosak vagyunk neki. A kereszt egyik lényeges üzenete: érted történt. Ennyit érek neki.

Hétfő (november 5.)

Krisztus mondja: „Nagyobb öröm lesz a mennyben egyetlen megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igaz miatt, akinek nincs szüksége megtérésre.” Lk 15,7 (Ézs 55,7; Hós 12,1–7; 2Kor 8,10–24) Az elveszett bárány nem megfordult, és visszatért a nyájhoz, hanem a pásztor kereste meg, megfogta és hazavitte. Amikor a menny az egyetlen megtérő bűnösnek örül, az elveszett és hazavitt báránynak, akkor nem egy jobb báránynak, egy kevésbé bűnösnek szól ez az üdvözlés, hanem annak, aki utánament. Annak örül a menny, hogy Isten nem hagy elveszni senkit. Annak örül a menny, hogy eljön még utánam is, hogy ez az irányultsága akaratának, hogy meg akar menteni mindenkit. Ez tényleg öröm.

Kedd (november 6.)

Isten, saját fülünkkel hallottuk, elbeszélték nekünk apáink, mit vittél véghez napjaikban, a régi időkben. Zsolt 44,2 (1Pt 1,8–10; Jer 19,1–4.10–13; 2Kor 9,1–9) Annak a fülnek a másik oldalára is szeretnék ma kerülni. Apám hitélményeivel gyakran vitáztam. „Könnyű volt nektek, más korban éltetek” – mondtam neki. Mégis az ő hite vezetett jó utakra. Néha az érdekel, hogy vajon én tudok-e valaha úgy beszélni arról, hogy Isten mit tett velem, hogy valaki – bárki – azt mondhassa rólam: Isten cselekedett az életében. Mert nem a bizonyágtetevők hatásoossága viszi át a hírt nemzedékeken át, hanem Isten mély-séges, ma is cselekvő szeretete. Mert ha ő tesz valamit, az nemzedékeken keresztül áldást hoz.

Szerda (november 7.)

Pál írja: Az erőtlenségeimmel dicsekszem, hogy a Krisztus ereje lakozzék bennem. 2Kor 12,9 (1Sám 2,4; Mt 7,1–5/6/; 2Kor 9,10–15) Pál tele volt testi nyomorúsággal. Rossz volt a szeme, fájta a feje, talán epilepsziája is volt, különben is öregedett. Elég viharos élete sem kedvezett az egészségének. Itt azonban mindent átértékeli. Nem lehet mondani, hogy nem nyavalygott. *„Háromszor is kértem az Urat...”* – írja. Most azonban megért valamit: minden gyengesége a kiszolgáltatottságának kiábrázolása. Ő lelkileg is így él: segítségre szorulva, megmentést, sőt megváltást várva folyton. Mint tagjai, úgy fáj minden vétké. Ahogy nem lát, úgy keresgéli a fényt is. Minden erőtlensége arról beszél, hogy Kriszts cselekszik helyette és általa. Megért valamit, amit az erősek nem. Isten előtt minden erőnk gyengeséggé lesz.

Csütörtök (november 8.)

Ti azt mondjátok: Nem következetes az Úr. Figyeljetek ide, Izráel háza! Én nem vagyok következetes? Inkább ti nem vagytok következetesek! Ez 18,25 (1Pt 5,6; Jel 3,14–22; 2Kor 10,1–11) Ez egy nagy vita e körül a mondat körül. Isten következetességének tengere. A bűnös büntetést érdemel. Isten megbízhatóságát mutatja: ne féljeteek, megkapjátok. A nép nyilván abban látta, hogy Isten következetlen, hogy nem az ő kedvükre történtek a dolgok. Isten következetessége rettenetes. De Ezékiel mellé hadd soroljuk oda Jónást is, aki szintén Isten következetességét kéri számon. Jaj nekünk, ha Isten következetes a bűn-büntetés logikájában. De szerencsénkre máshoz köti következetességét: az irgalomhoz. Valami hihetetlen kitartással akarja ezt. Amíg végre áttör keménységünkön.

Péntek (november 9.)

Kezetre bízom lelkemet, te váltasz meg engem, Uram, igaz Isten! Zsolt 31,6 (1Kor 3,22–23; Mt 26,20–25; 2Kor 10,12–18) Kire bíznam magam? Megrettent az a jövő, amikor valaki más dönt majd helyettem, más lép, és más cselekszik. Riaszt, hogy valakire rá kell bíznom majd magam. De ha mégis, vajon kire bíznam az életem? Ha így lesz, akkor is csak a testem bízom valaki másra. De a lelkemet kire bízhatnám? Ki ismer, szeret, figyel rám annyira, hogy a lelkemet rá bízhatnám? A gondolataim, belső érzéseim, a hitem titkai kit illetnek? *„Kezetre bízom lelkemet, te váltasz meg engem, Uram, igaz Isten!”*

Szombat (november 10.)

Hála legyen Istennek, aki a Krisztus ereje által mindenkor diadalra vezet bennünket. 2Kor 2,14 (Zsolt 118,15–16; Ézs 1,18–27; 2Kor 11,1–6) A keresztyén-ség nem tüzi ki célul a diadalmat. Sőt! Utunk meghatározója a kicsinység, a mások felé forduló szeretet vesztés útja, az érzékenység, mely sebezhetővé tesz minket. Ez a fordítás – *dr. Cserhádi Sándoré* – közelebb áll hozzám: *„Istennek pedig legyen hála, aki minket diadalmenetben hordoz a Krisztus által.”* Pál diadalmenetről ír, de csak abban az értelemben, hogy útjukat siker koronázta, a falvak és városok megértették, mit akartak elmondani Krisztusról. Ez az ő diadalútjuk. Így ma mi is adjunk hálát azokért a helyekért, ahol Krisztus evangéliuma életet támaszt a szívekben, sorsokat fordít meg, és emberi életeket tesz értelmessé.

■ KOCZOR TAMÁS

Evangelikus Élet – A Magyarországi Evangelikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu. • **EvÉlet on-line:** www.evangelikusélet.hu. • **Hirdetésfelvétel:** hirdetes@evelet.hu.
Előfizetés: előfizetes@evelet.hu. • **Szerkesztőség:** 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108, 20/824-5519; fax: 1/486-1195.
Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Balla Mária (maria.balla@lutheran.hu).
Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu).
Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). **Korrektor:** Fedor Sára (sara.fedor@lutheran.hu).
Tervezőszerkesztő / EvÉlet on-line: Nagy Bence (bence.nagy@gmail.com). **Tördelőszerkesztő:** Károly György Tamás (evelet@kgyt.hu). **Munkatárs:** Kinyik Anita (kinyik.anita@lutheran.hu). **Rovatvezetők:** Hafenscher Károly – Régi-új liturgikus sarok (hafo@lutheran.hu), Kendeh K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Véghelyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu). **Szerkesztőbizottság:** Adámi Mária, B. Walkó György, dr. Fabiny Tamás, Horváth-Hegyi Áron, Kendeh K. Péter, Kiss Miklós, Orosz Gábor Viktor, Pröhle Gergely, Radosné Lengyel Anna, T. Pintér Károly.

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228, 20/824-5518; fax: 1/486-1229. **Felelős kiadó:** Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu). **Nyomdai előállítás:** Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: Nagy Zoltán. **Árusítja a kiadó. Terjeszti a MediaLOG Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a MédiaLOG ingyenes telefonszámán: +36-80/106-000 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302.**

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3250 Ft, fél évre 6500 Ft, egy évre 13 000 Ft, európai országba egy évre 43 800 Ft (168 euró), egyéb külföldi országba egy évre 51 200 Ft (196 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hét végi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

